23 ŞUBAT 1963
FİYATI: 1 LİRA

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Işığını Kaybetmiş Ülke :

TÜRKİYE

Boş yere ıstırap çekmeyiniz...

Bütün ağrılara karşı

GRİPİN

itimatla kullanabileceğiniz en müessir ilâçtır

GRİPİN nezle ve grip başlangıcında bir çok fenalıkları önler

GRİPİN baş, diş, adale, sinir ağrılarını bıçak gibi keser

GRİPİN sinir ve bel ağrısından eser bırakmaz

GRİPİN bayanların muayyen zamanlardaki sancılarında faydalıdır

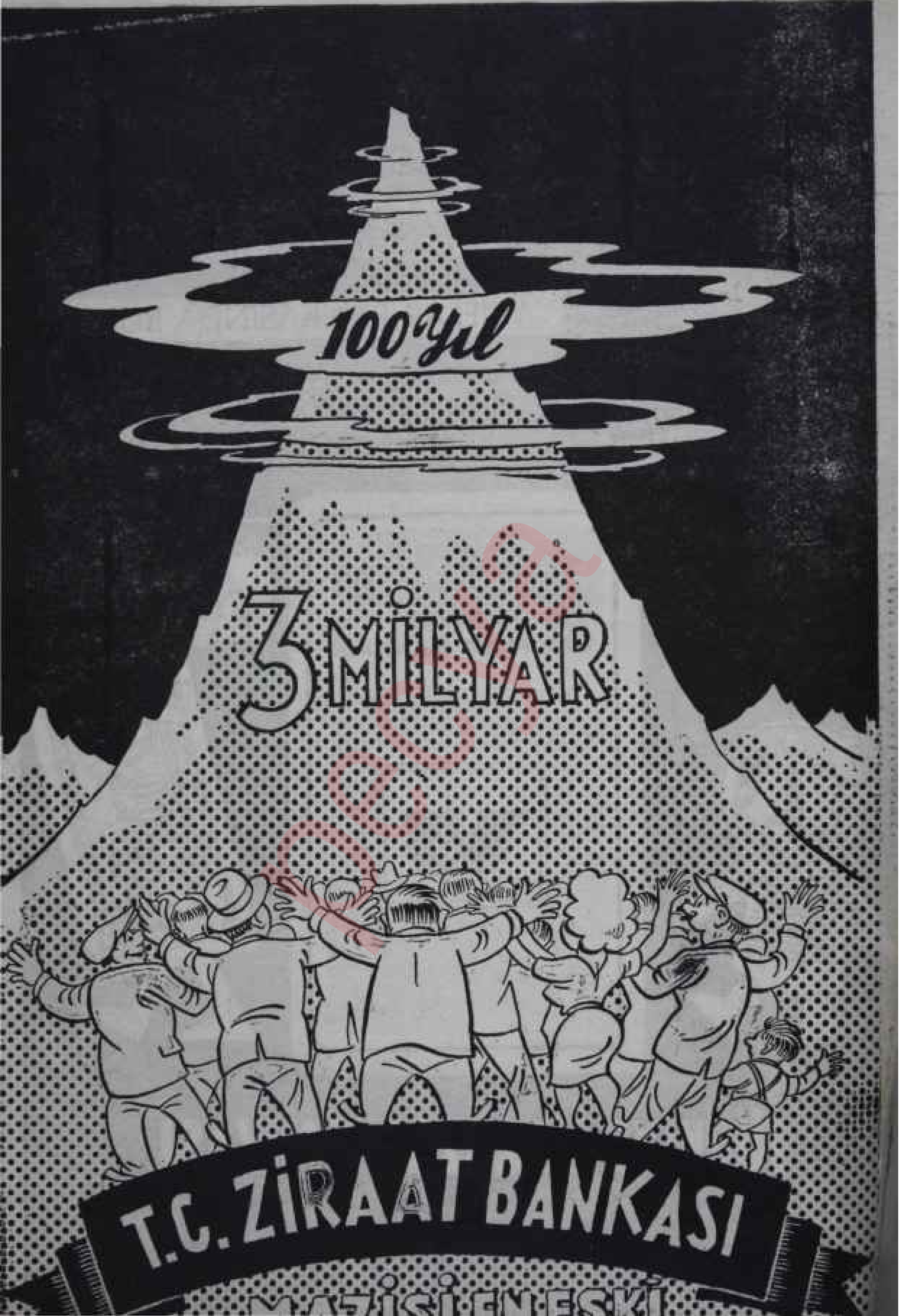
GRİPİN mideyi bozmaz, kalbi yormaz

GRİPİN Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekilliğinin hususî ruhsatını haizdir

KİNİNLİ

GRİPİN

UĞUR K.
TASARRUFLARINIZ
EN ÇABUK ŞEKİLDE ANCAK
VAKIFLAR BANKASINDA BÜYÜR
GİRİŞ
ÇIKIŞ
TÜRKİYE
VAKIFLAR BANKASI
1
LİRA
500
TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI

100 Yıl
3 MİLYAR
T.C. ZİRAAT BANKASI

AKİS

Sayı: 452 Cilt: XXVII Yıl:9 HAFTALIK AKTÜALÎTE MECMUASI

Sahibi
Mübin Toker

Yazı İşleri Müdürü
Kurtul Altuğ

Bu sayıda Yazı Kurulu
İş Haberler Kısmı: Metin Toker, Atilla Bartınlıoğlu, Güneri Cıvaoğlu, Egemen Bostancı ve Kenan Taşcıoğlu (İstanbul), Seyfi Özgenel (İzmir) - Dış Haberler Kısmı : Deniz Baykal - İktisadî haberler kısmı : Fasih İnal - Radyo : Mahmut T. Öngören - Musiki : Danılyal Eriç - Magazin Kısmı : Jale Candan, Tüli Sezgin, Hüseyin Korkmazgil - Tiyatro: Lûtfi Ay, Naciye Fevzi - Spor : Vil--an Âşir Savaşır.

Resim
Ak Parmekerli - Hakkı Tümgan

Fotoğraf
Sungar Taylaner - Kutay Kayalı

Klişe
Doğan Klişe Atelyesi

Yazı İşleri
Rüzgarlı Sokak No. 15/1
Tel: 11 89 92

İdare
Rüzgarlı Sokak No:15/1
Tel: 10 81 96

Abone Şartları
3 aylık (12 nüsha) 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira

İlân Şartları
Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak: 1500 lira

AKİS Basın Ahlak Tasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer
Rüzgarlı Matbaa

Basıldığı yer
Milli Eğitim Basımevi

Basıldığı tarih
21.2.1963

Fiyatı 1 Lira

Kendi Aramızda.

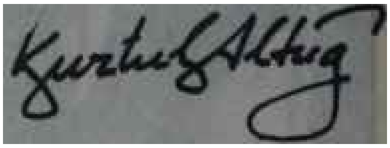
Sevgili AKİS Okuyucuları

Yeni bir devreyi açması gereken 1963 Bütçesinin Büyük Mecliste kabulü arefesinde, AKİS nerede, hangi noktada bulunduğumuzun tesbitinde fayda gördü. Elinizde tuttuğunuz mecmuanın hususiyeti budur. YURTTA OLUP BİTENLER kısmımız okunduğunda, bu işin ne kadar tarafsız şekilde yapılmış olduğu gözden kaçmayacaktır. Hiç bir peşin hükme kendimizi kaptırmamak başlıca hedefimizi teşkil etti. Türkiyenin durumunu ve halkımızın ruh haletini aksettirmeyi birinci görevimiz saydık.

Çok zaman AKİS hakkındaki İnançlar, mecmuanın okunmasından ziyade ağızdan ağıza dolaşan lâfların neticesi olmuştur. Bu yüzdendir ki AKİS'i okuyanlarla AKÎS'i duyanlar ayrı kanaat sahibi olmuşlardır. Menderes iktidarına karşı vaziyet aldığı zaman AKİS "her şeye muhalif" zannedilmiştir. Bugün, demokratik rejimin mutlaka yürütülmesi gerektiğini savunduğumuzdan dolayı AKİS, çok çevrede "her şeye destek" sanılmaktadır. Bu inançların ikisinin de bir aslı yoktur. AKİS geçen devirde hep, bu milletin Demokrasiden başka rejimi kabul etmeyeceğini, o bakımdan o yola gitmek gerektiğini söylemiştir. Bugün, aynı görüşte ısrar ederek Türkiyeyi Demokrasiden başka hiç bir rejimin paklamayacağım söylemekteyiz ve memleketin bütün iyi niyetli mensuplarımı bu rejimi selâmet kıyısına çıkarmak için yardıma çağırmaktayız. Bu haftaki AKİS okunduğunda, çok kimsenin ağzında dolaşanın aksine, memleketteki havayı AKİS'in herkesten daha iyi bilmekte olduğu kolaylıkla anlaşılacaktır.

AKİS bu hafta, bir de eğlenceli haber vermektedir. Habere konu teşkil eden hâdise bir tren kompartımanında geçmiştir. Konuşanların haberdar olmadıkları husus, kompartımandaki "yabancı yolcu"nun bir AKİS muhabiri olduğudur. İzmir temsilcimiz Seyfi Özgenelin bu güzel "gazetecilik"i A. P. içinde olup bitenlere ışık tutacaktır.

Saygılarımızla

.İçindekiler

Günlerin Getirdiği	*6*	*Sinema*	*28*
Yurtta Olup Bitenler	*8*	*Musiki*	*29*
Haftanın İçinden	*9*	*Tiyatro*	*30*
Çalışma	*20*	*Radyo*	*82*
Meseleler	*22*	*Jale Candan*	*34*
İş Alemi	*24*	*Spor*	*36*
Dünyada Olup Bitenler	*26*		

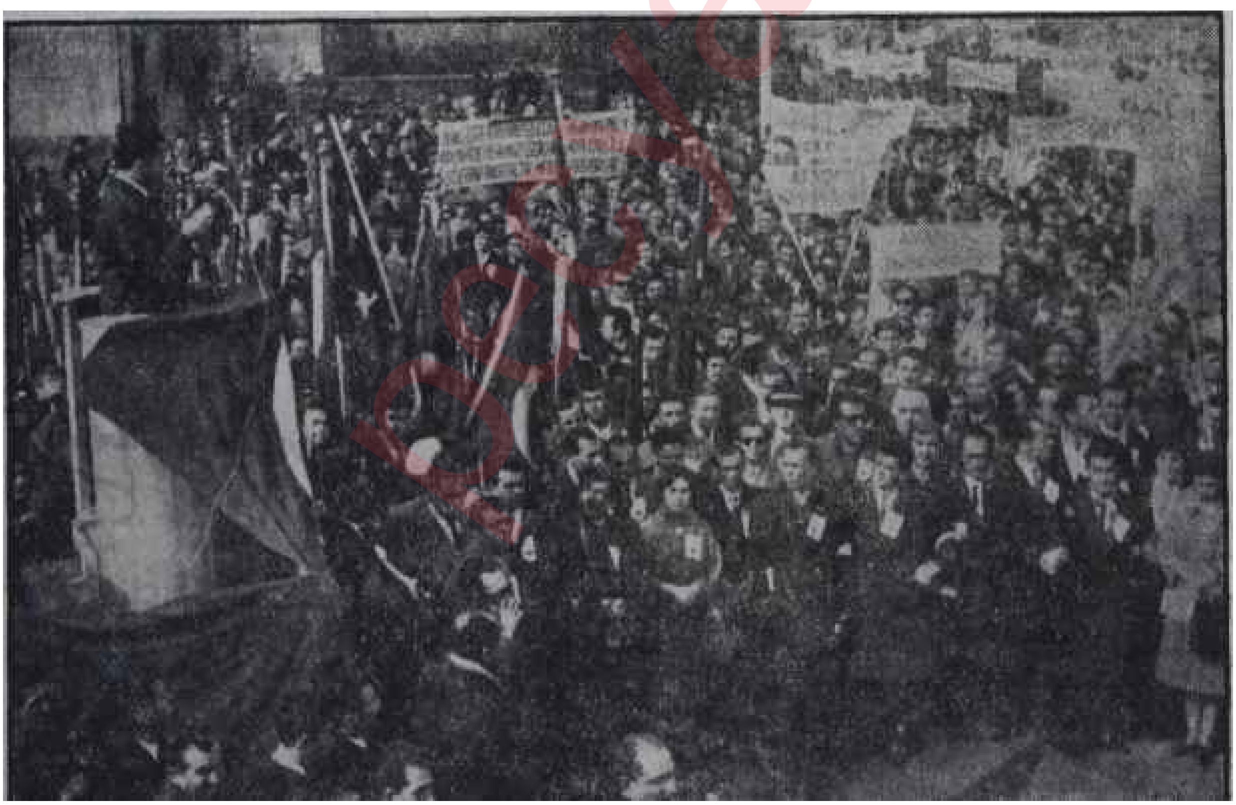
günlerin getirdiği

Yurttan Akisler

Miting — Öğretmenlerin dert ve dileklerini duyurmak üzere Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu bir "Eğitim Mitingi" düzenledi. Hafta ortasında, Çarşamba günü yapılan mitinge, sayıları 15 bini bulan öğretim üyesi iştirak etti. Saat 13'de Tandoğan meydanında toplanılarak, İstiklâl Marşı söylendi. Federasyon Başkanı, CHP Aydın milletvekili Şükrü **Koçun** yaptığı açış konuşmasından sonra, Türkiye Öğretmenler Birliği, 27 Mayıs Fikir Kulübü, Yüksek Öğrenci Derneği gibi teşekküllerle, Halide Edip Adıvarın çektiği telgraflar okundu.

Söz alan hatiplerden özellikle Hayrettin Uysalın konuşması sık sık alkışlarla kesildi. Bingöl Milli Eğitim Müdürü Hayrettin Uysal, konuşmasında **kısaca** "Biz Türk öğretmenleri siyasi parti ve çeşitli politik cereyanların dışında ve üstünde olarak, yalnız Atatürk ilkelerinin ışığı altında, millet olma dâvamızın temel ilkesi olan eğitim dâvasını bütün çıplaklığıyla halk oyuna duyurmalıyız" dedi. Konuşmaların bitiminden sonra hep birlikte and içildi ve saat 15'te miting sona erdi. Bundan sonra ellerinde flama, bayrak ve dövizler olduğu halde, Zafer Meydanına geldiler. Yürüyüş, Sıhhiyede son buldu.

Turizm___Önceki haftanın sonlarında, Cuma sabahı, Başkentte Renkli Sinema hummalı bir faaliyete sahne oldu. Yerler gazla siliniyor, talaşlar dökülüyor, kol-

öğretmenlerin büyük mitinginden bir sahne

Ders!

tuklara pülvarizatörlerle kolonya püskürtülüyordu. Saatler 11.15'i gösterdiğinde bu olağanüstü faaliyetin sebebi anlaşıldı. Basın - Yayın ve Turizm Bakanı Celâl Teyvfik Karasapan ve Y.T.P. Samsun milletvekili Kamuna Evliyaoğlu ile Altemur Kılıç, sonra da B.M.M. Başkan vekillerinden Nurettin Ok ve Adana milletvekili Kasım Gülek sinemaya geldiler. Politikacıların o günkü toplantıları, hikâyesi hemen hemen dört yıldır devam eden bir turizm meselesi ile ilgiliydi. Hamilton Wright firması Türkiyeyi dünyaya tanıtmak üzere 300 bin dolarlık bir anlaşma yapmak istiyor, fakat bir türlü Bakanlık yöneticilerini ikna edemiyordu. Firmanın hem İdare Meclisi Başkanı ve hem de sahibi olan Hamilton Wright, o gün de elinden geleni yaptı.' Şimdiye kadar iş yapmış olduğu teşekkül ve devletleri tanıtma yayınlarıyla ilgili olarak çeşitli dergi ve gazetelerden kupürler, afişler gösterdi. Sonra hep birlikte salona geçilerek firmanın Formoza, Milliyetçi Çin ve Meksika için hazırlamış olduğu reklâm filmleri gösterildi.. Karanlıkta sahneler değiştikçe espriler de birbirini takip etti. Ama bunlardan en güzelini, İtalyan Riviera'sında denize giren mayolu genç kızlara daya* namıyarak, "Dangeres exhıbıtıon- Tehlikeli teşhir" diyen Kasım Gülek yaptı Tabii, kahkahalar ancak Altemur Kılıçın tercümesinden sonra yükseldi.

Hamilton Wright son derece memnundu. Herkesin ayrı ayrı elini sıkıyor ve şakalaşmayı ihmal etmiyordu. Gerçekten tipik bir amerikan iş adamı olan Wright, müspet tesir yaratmıştı. Ancak Bakanlık yetkilileri, firmanın çalışma tarzım beğenmekle beraber, İtalya, Portekiz, Kolombiya, Puerto - Rico, Venezüella gibi memleketlerle de olan anlaşmaları yanında Wright'in Türkiyeye ne dereceye kadar zaman ayırabileceğini kestirememekte ve bu yüzden tereddüde düşmektedirler. Hamilton Wright, anlaştığı memleketleri bambaşka bir açıdan ele almakta ve bu memleketlerin orijinal yönlerini seçerek hazırladığı kurdelâları Hollyvvood'da Warner Brothers, 20 Th Century Fox gibi firmalar kanalıyla dünyanın her tarafındaki sinemalara sunmaktadır.

Hamilton'a göre her gazete ve derginin yazı işleri müdürü, aktüalite şirketleri, televizyon ve radyo istasyonları, okuyucu ve dinleyicilerini ilgilendirecek malzeme peşindedir. İşte, firmanın Türkiyeyi tanıtma kampanyasına giriştiği zaman takip edeceği yol da bu olacak, cazip materyal temin edilerek, bunlar bedelsiz olarak dünyanın her tarafındaki teşekküllere dağıtılacaktır. Öte yandan Hamilton Wright firması, Türkiyeye yaptığı müracaatta rakipsiz» değildir. Gene Amerikadan Larkim firması ile Almanya ve İngiltereden birkaç firmanın da teklifleri vardır. Nitekim Basın-Yaym ve Turizm Bakam Celâl Tevfik Karasapan, sinema binasından ayrılırken, beraberindekilere:

"— Bakalım, daha diğer teklifler de var. Onları görmeden bir şey söyliyemem" dedi:

1963 programında yer alması sebebiyle bu kampanya için mutlaka bir yabancı firmayla" anlaşılacaktır. Fakat yöneticiler daha çok işleri az olan Almanya ve İngilteredeki firmaların tekliflerini tercih etmektedirler. Anlaşmanın malî portesinin programa paralel olarak 300 bin dolar civarında olacağı sanılmaktadır.

Dünyadan Akisler

İspanya — Fransa İçişleri Bakanı ile Genel Kurmay Başkanının Madride yaptıkları ziyaret, meyvelerini vermeye başladı. İspanyada yaşamakta olan sekiz OAS lideri, ispanyol polisi tarafından tevkif edildi. Tevkif edilenler 1961 Cezayir isyanını idare eden subaylardır. İspanyayı ziyaret eden Fransız heyetiyle yapılan müzakereler sonunda, her **iki** memlekette yerleşmiş olan siyasi mültecilere karşı harekete geçilmesi konusunda anlaşmaya varılmıştı.

Arnavutluk — Çin teknisyenlerinin Valona limanında büyük bir üs inşa ettikleri bildirilmektedir. Bu limanı daha önce Sovyetler, denizaltı üssü olarak kullanıyordu. Komünist bloktaki son değişmelerle birlikte, üssün sahipleri de değişti. Çinin, Avrupadaki yegâne dostu Arnavutluğu yalnız bırakmak niyetinde olmadığı anlaşılıyor.

Batı Almanya — Beethoven'in, sesini **hiç** bir zaman duyamadığı son piyanosu, konserlerde kullanılmak üzere tamir edilmektedir. Piyano son zamanlara kadar Bonn'da, Beethoven'in doğduğu evde saklanmaktaydı. Tamirin üç ay kadar süreceği tahmin edilmektedir. Piyanoya son şekli verildikten sonra Beethoven'in oturma odasında küçük topluluklara konserler tertiplenecektir. .

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI
Sayı: 452 Cilt: XXWII Yıl: 9 23 Şubat 1963

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Son şans

(Kapaktaki hava)

Şeker Bayramının bittiği günden itibaren Başbakan İnönü ve Koalisyon Hükümeti için, rejimin ve sistemin istikbaliyle alâkalı hayatî önemde bir görev bağlayacaktır. Bu görev, memlekete hakim olan karılılık havayı mutlaka değiştirmek Ve Planlı Kalkınmanın İlk yılı çalışmalarını daha ışıklı bir temelin üzerine oturtmak görevidir. Bu yapıldığı takdirde başarı şansı olacak, bu son şans da hovardaca israf edilirse İnönü için çekilmekten başka çare kalmayacaktır. Zira İnönü, yeni Bütçe ve onun imkanlarım teşkil eden vergi kanunlarıyla milletten son defa olarak açık çek almıştır.

İnönünün ve Hükümetinin muvaffak olmamasını isteyen, olmaması için elinden gelen her şeyi yapan bir kaç çevrenin bulunduğu açıktır. Ancak millet ekseriyeti bu çevrelerin karşısında ve İnönüyle Hükümetinin yanındadır. Mesele İnönü ile Hükümetinin önemsiz ekalliyete değer vermek suretiyle onun oyununa gelmemesi, geniş kütlelerin arzuladıkları işlerin üzerine eğilmesi ve onun beklediklerini yapmasıdır. Bunda başarı kazanıldığı, tahrik ve fesadın üzerinde hiç durulmadığı, bunlar yok farzedildiği takdirde memleketin havasım değiştirmek o kadar zor olmayacaktır.

İnönü ve Hükümeti bir büyük eksikle malûldür. Halka hitap etmesini, onun ruhuna ışık tutmasını bilmemektedirler. Düşünmek lâzımdır,. Başbakan sorumluluk aldığından beri millete kaç defa hitap etmiştir. Diğer Bakanlar ondan da tembel veya bu hususta beceriksizdirler. Karşı taraf el altından veya açıktan bütün dikkatleri bir takım değersiz meselelerin üzerine çekerken İnönü ve arkadaşları, deve kuşları gibi, başları kumun içinde iş görmektedirler. Bu yüzden hiç bir işin görülmediği kanaati yaygın bir kanaat olarak yüreklere yerleştiği gibi bütün devlet mekanizması da atıl, hatta laçka halinden kurtulamamaktadır. Kurtuluşun yolu ise evvelâ İnönünün ve Hükümetinin şöyle bir iyi silkinmesi, küllerini üzerinden atması, ondan sonra kendi dinanizmini millete, memlekete aşılamasıdır. Kendisi dinamik olmayan bir heyetin başkasına dinamizm aşılamasını beklemek tam manasıyla hayaldir ve böyle bir şey şimdiye kadar hiç bir yerde görülmemiştir.

Başbakan İsmet İnönü

Dananın kuyruğu

A. P.

Aç tavuklar

Cumartesi günü Başbakan İsmet İnönüye "A.P. Genel Başkanı R. Gümüşpala" imzalıyla bir muhtıra verildi. Muhtıra, A.P. nin başlıklı kâğıtlarına yazılmıştı. Bir buçuk daktilo sayfası tutuyordu. Yazı, bir ortaokulun türkçe öğretmeninden, bilhassa noktalama konusunda 10 üzerine ya 2, ya 3 alırdı. "Dahi" manasına gelen "de"ler, "da"lar kelimelere bitişik yazılmıştı, "o kadar ki" derken "o kadarki" denmişti. Noktalama hatalarının yanında bol miktarda cümle düşüklüklerine rastlanıyordu.

Başbakan İsmet İnönüye böyle bir muhtıranın verildiğini Başbakanlıktan bildirdiler, metni de mealen

HAFTANIN İÇİNDEN

Ben deli değilim, canım..

Metin TOKER

Hayatımın çok ânında bir takım kimseler bana, biraz kaçık gözüyle bakmışlardır. Devrilen idarenin en kudretli, yıkılmaz, insafsız göründüğü, bazılarını satın alıp bazılarını sindirdiği günlerde ona karşı çıkmış olduğumdan dolayı dünya kadar adamdan söz işitmişimd'.r. Bana filânı veya falanı göstermişlerdir. "Bak o da yazıyor, ama o münasebetini pek âlâ ayarlıyor. Sen de biraz suples göstersene. Akıl yok mu, sende?" demişlerdir. Daha az kurnaz olanlar "Bırak bunları. Gitme?. bu herifler. Boşuna uğraşıyorsan. Sen adam olsan, onlardan isteyip te alamayacağın şey yoktur. Halbuki başını derde sokuyorsun. Böyle idareden anlar, bizim millet!" tavsiyesinde bulunmuşlardır. Başıma dert gelince de, haklı haklı gerinerek "Sana söyledik. Kendine acımıyorsun, bari ailene acı. Çocuklarının doğumunda bile karının yanında bırakmıyorlar seni.. Bunların yapamayacağı yoktur. Kaçıksın sen!" diye azarlamışlardır.

Bunlara Uç anlatamamışımdır ki kaçık olan ben değil, böyle bir idareye sünepeliğinden boyun eğenler ve bu milletin o ,dareye tahammül edeceğini sananlardır. Nitekim bu millet o idareye tahammül etmedi. Bu millet öyle idarelere bundan sonra da tahammül etmeyecektir, ne askeri ne sivili, hiç kimsenin buna başarmaya gücü yetmeyecektir.

Şimdi, bana gene kaçık gözükle bakanların bulunduğunu biliyorum. Zannediyorlar ki ben bir demokrasidir tutturmuşum, ondan başka hiç bir şeyi gözüm görmüyor. Eh, İsmet Paşanın da damadıyım. Gözümde pembe gözlükler, Voltalre'in "Candide"Ine taş çıkartan bir iyimserlik içinde bütün işlerin mükemmel gittiğine inanyoTum. Memleketteki havadan, halkın Sıkıntılarından, İnsanların üzerine 1963 Türkiyesinde çöken kasvetten hiç haberim yok. Allahtan ki zaman zaman "uyarıcı mektup"lar alıyorum. "Uyan oğlum uyan! Sizde bu kafa varken bir gün hepinizi kesecekler.. Kendinizi de batırıyorsunuz, memleketi de!" diyorlar.

Ben halkın içinden geldim ve hiç bir şeyden dolayı olmasa, işimden dolayı halkın içinde yaşıyorum. Hele son zamanlarda, dertli kimseler sokakta beni tanıyıp çeviriyorlar ve "Ortalık çok fena! Ne olacak bu hal? Geçim sıkıntısıyla nasıl baş edeceğiz ? Hiç bir yerde hiç bir iş yapılmıyor. Şu yolların haline bakın, geçilecek gibi değil.. Evvelden yazardınız, şimdi niçin yazmıyor sunuz?" diye şikâyette bulunuyorlar. Şikâyetlerinin bu tarafı haklı değil. AKİS'ler ortada. Yazıyoruz. Bunları İsmet Paşaya da, kafasını ağrıtacak kadar ısrarla anlattığımdan herkes emin olabilir. Memleketin kavasını, elimden geldiği kadar aksettirmeye çalışıyorum. Vatandaşa mutlaka beklediğini vermek gerektiğini söylüyorum. Vatandaş önce İstikbale ümidinin kuvvetlendirilmesini, ama onun hemen ardından da bu ümidinin gerçekleştiğini görmek istiyor. Beklemeye, uzun vadelere, Plânın sonunda cennet bulmaya takati, tahammülü yok. Şikâyeti ataletten ve Parlâmentonun, Hükümetin kolları bir iyi sıvamamasından, İsmet Paşanın bütün "Bizans Münakaşaları"nı şöyle elinin ucuyla itip memlekete taze, kuvvetli, canlı bir ruh getirmemesinde. İstiyor ki İsmet Paşa bunların hepsine "boş versin" ve asıl meseleleri ele alsın. İsmet Paşanın bunu yapmasını, buyüne kadar sabırla bekledi. En iyi niyetliler, İsmet Paşaya birbuçuk yıldır bütün mazeretleri de buldular. Ama artık bir mazeret kalmadı. Bir şeyler yapmak, bir şeyler yapmak.. İştiyak buna! Yok, İsmet Paşa gene 'ir şey yapamayacaksa, bari bıraksın bunları, çekilsin. Çekilsin ve ne olacaksa olsun.. Boşu boşuna nem kendi itibarını tüketiyor, hem de hastalığı tedavisi büsbütün Zor hale getiriyor, bir takım kuvvetleri heba ediyor.

Memleketin havası bu değil midir?

İyi ama bunlara çare, benim Türkiye için elzem, hayati, "olmazsa olmaz" saydığım demokratik rejim içinde bulunmaz değildir ki.. Ben bu çarelerin, başka sistem içinde bulunmayacağına adımın Metin olduğu kadar emin olduğum için gidişi torpilleyicilerin, değişik heves peşinde koşanların, karamsarlığı daha çok yayıp bütün ışık kapılarım kapatmak yolunda olanların karşısındayım. İsmet Paşayı haklı ölçülerin de dışında kötüle! Koalisyonu da batır! Parlâmentoyu iki paralık eden davranışları belirtip onu yola getirmeye hiç çalışma! Hep tavşana kaç, tazıya tut de! Peki, arzuladığın yıkıntı gelip çatınca ne olacak? Bugünden iyi mi? Asla! Asin! Ben değil. İyi olacağını düşünen kaçıktır. Hem biraz değil. Adamakıllı!

Bugün Parlâmento, bütün kusurlarına rağmen milletin ilerisinde. Hükümet Parlâmentonun ilerisinde. İsmet Paşa Hükümetin ilerisinde. İleri olan ötekileri ne nisbette çekebilirse, saplı durduğumuz bataktan çıkma şansımız o kadar artacaktır. Bunun için İsmet Paşayı itmek lâzım. Yoksa, İsmet Paşanın idaresi ahım şahım olduğu için değil. Tabia, kanunları normal işlerse ben İsmet Paşadan sonra, çocuklarım benden sonra bu toprakların üzerinde yaşayacağız, yaşayacaklar. Bir boş hayal uğruna bütün o ömürlerin saadet imkânını yok etmeğe gönül razı olur mu?

Bu sistemi yürütmek zorundayız. Bu sistemden başkası bizi asla paklamaz. Başka her sistem felâketimizin sebebi olacaktır. Onun için yardım edelim, şu vatanın üzerine çöken ümitsizlik, ruhsuzluk, atalet ve ışıksızlık yenilsin, kaybolsun.

Bunu istemek, buna çalışmak mıdır kaçıklık?t

söylediler.

Aynı akşam, "Başbakan İsmet İnönüye A.P. Genel Başkanı Ragıp Gümüşpala tarafından verilen muhtıranın mealen metni" diye bir metin bazı gazetelere A.P. tarafından dağıtıldı. Başta Zafer, A.P. nin gazeteleri bunu büyük manşetlerle yayınladılar. Metnin, "A.P. Genel Başkanı R. Gümüşpala" imzasıyla Başbakana verilmiş olan muhtıra metniyle uzaktan yakından alâkası yoktu. Bu, bambaşka edalı, bambaşka konulu, bambaşka manalı bir metindi., Hani, bir insan, bir metni okur, sonra akında kalanı tutup özet halinde gazetelere verir.. Hayır! Metin ile muhtıranın birbiriyle hiç, ama hiç alâkası yoktu. Meselâ muhtırada Irak İhtilâli esas tema olarak alınmıştı, metinde bundan bahis dahi yoktu. Buna mukabil metindeki cümlelerden hiç biri, hatta onlara benzeyen bir cümle muhtırada mevcut değildi.

Pazar sabahı Başbakan İsmet İnönü, A.P. nin muhtırasıyla ona hazırladığı cevabı Kabine toplantısına götürdü. Bakanlar, bilhassa CHP. nin koalisyon ortakları cevabı hafifi bile buldular. İnönüyü tam manasıyla desteklediler. Onun, Irak İhtilâli konusunda yaptığı mukabele hepsini pek keyiflendirdi. Cevap kabul edildi, Başbakan tarafından imzalandı, bir yandan A.P. ye gönderilirken diğer taraftan da Basına açıklandı.

Bu, A.P. kampını, ortasına bomba düşmüş hale getirdi. A.P. idarecileri telaşa kapıldılar. Af isterken Irak İhtilâlinden bahsetmek suretiyle nasıl bir gaf yapmış olduklarını, bu açıktan faydalanan İnönünün suratlarına indirdiği şamarı yediklerinde farkettiler. Üstelik şimdi, muhtırayı da açıklamak zarureti vardı.

A.P. nin aklıevvel idarecileri, gene azbuçuk değişik bir metni Basına vermeyi bir ara düşündüler Ama bir İstanbul gazetesinin temsilcisi kendilerini ikaz etti: Muhtıra İsmet Paşada değil miydi? Ya o. aslını açıklarsa? O zaman Ertuğrul Akça, "R Gümüşnala" imzalı muhtırayı Basına verdi. Bunun Cumartesi günkü metinle uzaktan yakından en ufak alâkası bulunmadığı bu sefer resmen görüldü.

Ama daha da açıkça görülen. A. P. nin içinde bulunduğu keşmekeş oldu.

Habersizler ekibi

Skandal, A.P. de büyük gürültü yaptı. A.P. Genel İdare Kurulu

Alpaslan Türkeş — A. Fuat Başgil
Nasır ile Negip!.

üyesi Ahmet İhsan Kırımlı haftanın başında Mecliste, yanında oturan bir C.H.P. milletvekiline:

"— Vallahi, bu meselede biz fena halde atladık. Birinci muhtıradan ne benim, ne de diğer bazı arkadaşların haberimiz var. Kim yazdı, nasıl verildi bilmiyoruz. Öğrendiğimizde fena halde kızdık.." dedi.

Sonra derin derin içini çekip ilâve etti:

"— Gerçi bir muhtıra vermek istiyorduk. İnönüden bizi kabul etmesini isteyecek, kendisine bazı şeyler söyliyeceğimizi bildirecektik. Muvafakat cevabı verirse gidecek ve kulağımıza gelen, A.P. içinde günün kotlusu olan bazı hususları anlatacaktık."

A.P. liler "R. Gümüşpala" imzalı muhtırayı kimin yazıp şaşkın paşaya imzalattığını -zira hemen her önüne gelen, Ustada bir şeyi kolaylıkla imzâlatabilmektedir- tesbit için bir tahkikat yaptılar. Zira Irak İhtilâlinden o şekilde bahsetmek ile A.P. nin resmi politikası arasında hiç bîr münasebet yoktur. A.P. 27 Mayısın tasfiye edilen "seçimlere lüzum yok. Memleketin temel meselesini biz halledelim, ondan sonra gideriz" diyen grubunun değil, eski D. P. nin vârisi olduğunu iddia etmektedir. Irak İhtilali ise ters taraftan, 14 Temmuz ihtilâlinden sonra anlaşamayan iki ihtilâlci grubun birbirine girmesidir. Irak İhtilâlinde "Seçimlere lüzum yok. Memleketin temel meselelerini biz halledelim, ondan sonra gideriz" diyen Kasım galip gelerek ötekileri tasfiye etmiş, şimdi ötekiler Kasımdan intikamlarını almışlardır. Bu bakımdan, "R. Gümüşpala" imzalı ilk muhtıra İsmet İnönüye mükemmel bir darbeyi A.P. ye indirmek için vesile vermekten başka bir işe yaramamıştır.

Bir mutedil A.P. li bu hafta, Başbakanın kuvvetli cevabı yayınlandı* ğında:

"— Eeee, kaşındık!" demekten kendini alamadı.

Ancak bu arada Osman Köksalin Gümüşpala ile yaptığı bir konuşma, A.P. Genel Başkanının hangi tesirlerin altında bulunduğunu göstermek bakımından alâka çekici ol* du. Köksal ile Gümüşpala birer dost gibi yaptıkları sohbette afla alâkalı meselelere temas ettiler. Gümüşpala daha önce Gökhan Evliyaoğluyla konuşmuş ve onun Af - Irak İhtilâli kombinezonuna aklı yatmıştı. Bu felsefeyi Köksala anlattı. Köksal eski Genel Kurmay Başkanının gözlerini açmaya çalıştı, gerçekleri söyledi. Ama Gümüşpala bunlara iltifat etmedi ve "Benim sözlerimde gerçeğin büyük payı var" dedi.

A.P. de su altında marifetler çevirenin kini olduğunu araştıranlar, Gökhan Evliyaoğluna ulaşmakta ge-

cikmediler. Evliyaoğlunun A.P. içinde hır çıkarma peşinde olduğu anlaşılmaktadır ve bu yakınlarda ta* kımını alıp A.P. den uzaklaşmasını beklemek lâzımdır. Bu takım, C. H. P. ye no kadar düşmansa D. P. ye de o kadar düşman takımdır ve son zamanlarda İsviçrede dönen bir çok oyun ile bu oyunun büyük alâkası vardır. Netameli Irak ihtilâli lâfının bu sıralarda A. P. basınında dil pelesengi olması, bu basının Gökhan Evliyaoğlu ile onun ırkçılarının oyununa gelmesinin neticesidir.

Îsviçrede dönenler

İsviçredeki oyunun kahramanı, Alpaslan Türkeştir. Bu yakınlarda Türkeşi görenlerin, kendisine bir manyak gözüyle bakmamalarına imkân ve ihtimal yoktur. Türkeş, bilhassa konuştuğu yabancılarla Türkiyede İktidarın kendisine alt olduğunu söylemekte ve onlarla müzakerelere bile girişmekte, müstakbel lider olarak temaslar yapmakta* dır. Takip edeceği iç ve dış politikayı anlatmakta, teminatlar vermektedir. Meselâ, ırkçı olduğundan dolayı ekalliyetlere kötü muamele edeceği yolundaki söylentileri Hindistanı ziyaret eden bir yabancı devlet adamıyla konuşmasında tekzip etmiştir!

Türkeşin bu intibaı verme gayretleri iki seklide karşılanmaktadır. Aklını başında muhafaza edenler, Hitler tipi bir "vizyoner" ile karşı-karşıya bulunduklarını anlayarak ve Hitlerlerin devrinin geçtiğini, Türkiyede havanın bu olmadığını bildiklerinden adamı ciddiye almamakta, gülmekte geçmektedirler. Ama başka bir takım kimseler, Türk Hitleri üzerine oyun oynamakta zarar görmemektedirler. Bunların arasında, Türkeşin bulunduğu sırada İsviçrede olan ve finansman konusunda cömert bir türk milyoneri de vardır. Türkeş, Hitler gibi, girişeceği macerada paraya ihtiyacı olduğunu bilmektedir.

Türkiyede Evliyaoğlu takımı ile temasta olan Türkeş, İsviçrede Ali Fuat Başgille görüştü. İki adam, müstakbel idarelerinin iki müstakbel makamını paylaştılar. Başgil, elinin ucuna geldiğini sanmışken kaçırdığı Cumhurbaşkanlığını alacak, Türkeş te, gene elinin ucuna geldiğim sanmışken kaçırdığı Başbakanlığa otu-

İhtilâller ve Mesihler !

Evvela, bir hatıra:

1960 Sonbaharında, İsmet İnönüye çok çalımlı, çok cakalı, dünyanın bütün hikmetini kendinde vehmeden ve küçüklü büyüklü dağları yarattığından tamamile emin bir "Genç İhtilâlci" geldi. İsmet İnönüye İhtilâlin kendi anlayışına göre felsefesini yaptı. Alnına düşen perçemini geriye itmeksizin:

"— Biz bu İhtilâli, Türkiyenin yüz yıllık kaderini değiştirmek, onu çağdaş uygarlık düzeyine çıkarmak için yaptık. Yüz yıldır iş başına gelenler bunu başaramamışlardır. Bunu Us başaracağız. İktidarda siz de bulunsaydınız biz bu ihtilâli gene yapardık. Size karşı yapardık. Türk milletinin kaderini biz değiştireceğiz" dedi.

İnönü, oğullarından ufak olan bu "Genç İhtilalci'yi sükûnetle dinliyordu. "Genç İhtilâlci" devam etti;

"— Benim sizden öğrenmek istediğim bir şey var. Gerçekten bu memleketin meselelerinin Demokrasiyle halledilebileceğine inanıyor musunuz? Samimi olarak bunu düşünüyor musunuz? Demokrasiyle bu memleketin hangi derdi çare bulut?"

İnönü, oğullarından ufak olan "Genç lhtilalci"nin yanağım okşadı:

"—- Bak, ben sana bir şey söyleyeyim. Toplumu, kalkındıracağım diye alırsın, onu son hızla sürüklersin. Sonra, ilk dönemeçte arabanı karşına çıkan kayaya çarparsın. O zaman toplum, senin onu aldığın noktaya dönmez. Onun da çok ge--isine döner ve sebep olacağın ıs* tırabın haddi hesabı bulunmaz.. Ben bu memleketin meselelerinin ancak Demokrasiyle halledileceğine inandığım içini, bunu samimiyetle düşündüğüm için o yolu seçtim. Başka yol olmadığı için seçtim. Buna butun yüreğimle inanıyorum.."

Sonra güldü ve devam etti:

"— Bana karşı da ihtilâli yapacağına gelince.. Merak etme, ben bir ihtilâlin şartlarım yaratmam!"

"Genç ihtilâlci", ihtiyar adamın hayaller İçinde olduğuna inanarak evden ayrıldı. Bu kudret elindeyken, neler ve neler yapmasına kim mani olabilirdi?

Bir kaç hafta sonra "Genç ihtilâlci", perçemi ahuna gene düşük, diyar-ı gurbete sevkediliyordu.

İsmet İnönünün sözleri bugün, çok şükür Türkiyede değil, ilk îhtilâli Türkiyede o kadar derin akis yaratmış bulunan Irakta acı bir şekilde doğrulanmış bulunuyor. 1958 İhtilâlinin manasını hiç anlamamış, daha doğrusu bizim o "Genç ihtilâlcl" gibi anlamış Kasım Irakı aldığı noktanın çok gerisine götürmüştür. Nuri es Sait Irakı İçin ihtilâl diye bir ümit ışığı vardı. Bir ihtilâl gelecek ve memleketi kurtaracaktı. Hak ve hürriyetleri iade edip demokratik rejim içinde Irakı saadete götürecekti. Kasım o ümit ışığını söndürdü. İkinci ihtilal Hakta hiç bir kalbi heyecanlandırmamış, hiç bir ruhu alevlendirmemiş, sadece korkunç bir katliamın sebebini teşkil etmiş ve böylece yeni ye* ni intikam tohumlarını toplumun içine atmıştır. Kasım kendisini bir Mesih sanacak yerde ayaklarım yerde muhafaza edebilseydi ve bizim ihtilâlcilerimiz gibi Demokrasiye geçebilseydi, Irak Ordusu bizim Silâhlı Kuvvetlerimiz gibi onu bu yola itebilseydi bugün Irak 1958' in bile çok gerisinde değil, onun çok ilerisinde olurdu.

Şimdi Arif Irakta, Kasımdan da beter halde, ne yapacağını bilmez haldedir. İhtilâlin ertesi gününden itibaren kâbuslar içindedir. Zira yaptığı hareketin şekli Demokrasiye geçiş kapılarını kapamıştır, Demokrasiye geçememenin akıbeti ise gözlerinin önündedir. Irak, ister istemez, yıllar yılı sürecek bir ıstırabın içine, sadece Kasımın adam çıkmaması yüzünden düşmüştür. Onun megalomanisi, onun kendinde dünyanın bütün hikmetlerini vehmetmesi, onun demokratik rejimin faziletini küçümsemesi ve Demokrasiye, parlemanter sisteme dönemeyen askeri darbelerin mukadder neticesini unutması Irak» çok pahalıya malolmuştur.

Şimdi Allah, Irakın yardımcısı olsun ve bu, memleketini gerçekten seven herkes için bir ders yerine geçsin.

racaktı. Ancak, bu parlak idare nasıl kurulacaktı?

İki adam, bir darbenin şimdi başarı kazanacağı fikrinde görünme--iler. Tıpkı Hitler gibi, iktidarı demokratik usulle alıp Demokrasinin çanına ot tıkamanın faydaları üzerinde durdular. Ancak' iktidara giden yolda Başgil sayesinde geri kütleler ve D.P. ye o tabiatı dolayısıyla bağlı zümreler, Türkeş sayesinde Ordu ve bilhassa onun genç kademesi ile zengin çevreler, Evliyaoğlu sayesinde de işçi, öğretmen ve öğrenci çevrelerinin "Milliyetçi" etiketini taşıyan militanları yeni Nasyonal Sosyalistleri destekleyeceklerdi. Açılacak bayrak, "Komünistlere ölüm!" bayrağı olacak, daha hususi surette ve ölçülü olarak İnönü düşmanlığı aslında Atatürk düşmanlığının paravanasını teşkil edecekti.

Yeni bir parti

Türkeşin, Türkiyeye döndüğünde A.P. ye gireceği haberleri doğru değildir. İsviçre görüşmelerinde bunun ' bir yandan imkânsızlığı, diğer taraf tan uygunsuzluğu üzerinde durulmuş ve o yolda karar alınmıştır. Bir defa. esas itibariyle eski Demokratlardan kurulu A.P. nin Türkeşi hazmetmesi, hele onu başa geçirmesi kolay değildir. İkincisi, A.P. ye katılmak Türkeşi daha ilk anda. kullanmak istediği bazı kuvvetlerin desteğinden mahrum bırakacaktır. Bunların başında, genç subayları nezdinde itibarı olduğunu sandığı Ordu gelmektedir. O bakımdan, yeni bir partiyle politika hayatına girmek tercih edilmiştir. Ancak bu da, hemen bugünün işi değildir. Zira Türkeş önce zemini yoklayıp kendisine bir hava yaratmak peşindedir. Kullanacağı kuvvetler arasında Türkeş 14'leri ve 22 Şubatçıları da saymaktadır. Halbuki bunların ikisi de artık mütecanis bir kütle olmaktan uzaktırlar. 22 Şubatın arefesinde Talât Aydemir Ankarada bazı fazla safdil, yahut fazla aklıevvel, yahut fazla vesveseli kimselerle "Türkiyenin idaresini eline alacak adam" sıfatıyla cakalı cakalı emirler veriyor, isin asıl eğlenceli tarafı bunları dinlettiği de oluyordu. Yabancılarla, aynı sıfatla temaslar yapıyordu. Gene isin eğlenceli tarafı, kendisini ciddiye alanlar da çıkıyordu. Şimdi aynı isi Türkeş yapacağına göre, Aydemir onun emri altına girecek midir? 14'lerden, bambaşka ve çok daha mantıki fikirlere sahip Kabibay ile arkadaşları Başgiller, Evliyaoğlular ile beraber yürümeyi kabul edecekler midir? Sonra, bu curcunanın memlekette yaratacağı tepki olmayacak mıdır? Bu, Demokrasiye inandıkları halde prensip değil tatbikat ihtilafı halinde bulunan ve memleketin asıl gücünü teşkil eden kuvvetleri birleştirmeyecek midir? O takdirde başarı şansı ne olacaktır?

Bunlar, İsviçrede ve burada cevapları aranan sualler oldu. İlk endişe A.P. saflarında başladı. Türkeşi gürültüyle karşılamak temayülü vardı. A.P. liler bu kuvvetleri verecekler miydi? A.P. nin ırkçı değil, eski Demokrat Parti idarecileri buna karsı şiddetle cephe aldılar, Türkeşle hiç bir ilişikleri olmayacağını bildirdiler. O takdirde Evliyaoğlu ve arkadaşları, yapacakları mizansen için nurcu, ırkçı, Peyami 8efacı gençlere kalıyorlardı.

İşte, "Muhtıra Skandali" ile A. P. içinde beliren kargaşalık bu hadiselerin neticesidir. A.P. Genel İdare Kurulu üyesi Ahmet İhsan Kırımlı da "İnönüye kulağımıza gelen ve A.P. içinde günün konusu olan bazı hususları anlatacaktık" derken bunları kastetmektedir. Bir Çok A.P. li, D.P. li hüviyetinden sıyrılıp kafatasçı hüviyetine bürünmeyi şiddetle reddetmektedir. Gökhan Evliyaoğlu da bunu anlamış durumdadır ve Gümüşpalayı kullanıp bir takım akıl almaz ve A.P. için son derece tehlikeli benzetişlere kalkması bir taktiktir: A.P. isteristemez o gafı savunma zorunda kalacak, dolayısıyla bazı noktalara angaje olacaktır! Nitekim, o hareketin gaf olduğuna yüzde yüz kani bir çok A.P. kaleni "Hamamın namusu" uğruna böyle bir vaziyet alma gafletinde bulunmuşlardır. Ama iş daha ileriye götürüldüğünde, D.P. li bir A.P. nin kalıp ötekilerin ayrılmaları gerekecektir.

Bu ise en çok, Y.T.P. lilerin ellerini memnun memnun uğuşturmalarına yol açmaktadır.

ZAFER
17 ŞUBAT
hükûmet reislerine muhtıra
Meclisten üstün
bir kuvvet mi var
Maskelerle

Zafer gazetesinde A. P. muhtırasıyla ilgili manşet

Kim vurduya gitti

Af

Fırtına

Bu hafta Çarşambayı Perşembeye bağlayan gece, saatin l'e yaklaşmakta olduğu sırada Ankaranın 0003 numarayı taşıyan en meşhur Opel'i Çankayadaki evden çıktı ve Meclisin yolunu tuttu. Opel, seksen yaşındaki Başbakan İnönüyü evine bırakmış dönmüyordu. Opel, seksen yaşındaki Başbakan İnönüyü evinden almış Meclise götürüyordu. Gece yarısını geçe İnönüye telefon edildi ve acele Meclise gelmesi istendi. Af kanunu dolayısıyla kavga çıkmıştı. Milletvekilleri birbirlerine meydan dayağı çekmişlerdi. Ama İnönünün istenmesindeki sebep bu değildi. Hü-

kümet, ta temelinden çatırdamış, C. H. P. ile bilhassa Y. T. P. arasındaki uçurum bütün çıplaklığıyla ortaya çıkmıştı. Af kanunuyla alâkalı Meclis görüşmeleri, en kısa zamanda yeni genel seçimlere mutlaka gidilmesi lüzumunu ve bir takım meseleer millet önünde, millet tarafından karara bağlanmadan memleketi demokratik bir nizam içinde idare etnenin imkansız olduğu gerçeğini herkesin *gözü* önüne serdi. Hem de, kesin bir şekilde..

Hâdise, Menderesin örtülü Ödenek yağmacılığının, bir punduna getirilerek affettirilmek istenmesinden doğdu. Fiilen bunu sağlayacak bir hukuki formül, müzakerelerin heyecanlı bir ânında ve geceyarısıa doğru getirildi. Müzakereler sırasında, bilhassa Turhan Feyzioğlunun hatalı taktiği yüzünden -çok zaman sinirlerine hâkim olamadı ve konuşmalarıyla faydadan çok zarar verdi- daha ziyade A. P. nin yanına itilmiş olan Y. T. P. ile tabiî A. P. bu "Restorasyon Gayreti"ni desteklediler. Hükümet adına konuşan Adalet Bakanı Yörük, bunun üzerine bir gaf yaptı: Hükümetin bunu kabul ettiğini bildirdi! Halbuki Hükümette böyle bir husus görüşülmemişti. Bunun üzerine C. H. P. li iki Bakan, Feyzioğlu ve Sancar buna karşı vaziyet aldılar, bunun Hükümet görüşü olmadığını bildirdiler. Karşılıklı sarfedilen ağır sözler ortalığı karıştırmakta gecikmedi ve meydan kavgası başladı.

İnönü, asıl. meselenin ne olduğunu anlamakta zorluk Çekmedi. Mecliste Feyzioğlu ve Yörükle konuştu. Tatil edilen celse yeniden açıldığında, sükûnetini kısmen bulmuş olan Feyzioğlu aslında haklı olan görüşünü anlattı. "Düşman Kardeş"i Alican Meclisi yatıştırıcı, ama Feyzioğluna karşı iğneli bir konuşma yaptı. Maddeden, Örtülü Ödenek yağmacılığını affeden mâna çıkarıldı İnönü görüşmeleri bir süre daha takip etti. saat üçe yaklaşırken yeniden Opel'ine bindi. Meclis sabaha kadar çalıştı ve af işini tamamladı.

Ama aftan geriye, çatlağı çok bariz bir Koalisyon kaldı. Bu çatlağı, millet önüne gidip millete sorumluluğunu bilip karar alması gerektiğini söylemeden tamir imkânı kalmamıştır.

Budala Olmak Lâzım!

Bütün gazeteleri açınız. Hükümeti en çok tutandan Hükümete en ziyade muhalif olanına.. Manşetlerine bakınız: Zamanlardan veya vergilerden bahsediyorlar.

Neden?

Basın yok mu, bu Basın! Hep, kötü niyetinden ve sürüm endişesinden yapıyor.. Yazacak başka haber mi yok? Yazsalar ya, biraz da iyi havadisleri..

Bu, tipik "Menderes Mantığı"dır ve Menderesi batıran, Basının bir hususiyetini hiç anlamamak olmuştur. Basın, günün hâdisesini büyültür. Ama hâdise bir mutlu hâdise olur, iyimser duygulara yol açar; ama hâdise bir talihsiz hâdise olur, karamsarlık uyandırır. Eğer Hükümetin haberi yoksa, gazetelere bakıp anlamalıdır ki bugün Tükiyede herkes zamlardan ve vergilerin cılız omuzlara yüklediği yeni mükellefiyetlerden bahsetmektedir. Bahsetmektedir ve "Allah razı olsun!" demektedir. Yarın o zamların tesirini cebinde hissettiğinde, sigarasını daha pahalıya alıp daha pahalıya yer değiştirdiğinde "Allah razı olsun!" dememekle de yetinmeyecek ve söze "Ben böyle hükümetin..." diye başlayacaktır. Bir mala veya bir hizmete fazla para ödemek, şimdiye kadar hiç kimseyi sevincinden şıkır şıkır oynatmamışlar.

İnsanları sevinçlerinden şıkır şıkır oynatmayan başka şeyler de vardır. Bir takım mükellefiyetler.. Ama bunlara katlanmak hiç kimseyi tedirgin etmemektedir. Niçin? Çünkü bunların lüzumu kabul edilmiştir. Çünkü bunlar yapılmaksızın toplum halinde yaşamanın imkânsızlığına herkes inandırılmıştır. Askere gitmem diyen var mıdır? Hiç vergi vermeyeceğim diyen var mıdır? Kanunları tanımayacağım diyen var mıdır? Demek ki mesele, bir mükellefiyetin lüzumuna mükellefi inandırmaktır.

Şimdi, yeni zamlar ve vergiler bir lüzumun neticesi midir, yoksa değil midir? Herken bilir ki bu mecmua, bir fedakârlık yapılmadan Plânlı Kalkınmanın yürütülemeyeceği inancındadır. Bu bakımdan zamları ve vergileri, prensip olarak elzem saymaktadır. Kötü ayarlanmıştır, dokunduğu zümreler iyi seçilmemiştir, vasıtalı olanları çoktur.. Bunların hepsi, bir yana. Ama, eğer bunlar bir lüzumun neticesi ise şu Hükümet niçin ağzını açıp da bu lüzumu, gerekçesini halka söylemez, niçin onu ikna gayretini esirger, neden meydanı demagoglara bırakır?

Tok, eğer sevgili Hükümetimiz sanıyorsa ki cebinden fazla para alınan adam bu lüzumu kendiliğinden anlayacaktır, karşısına geçip Hükümeti bundan dolayı kötüleyenleri kendiliğinden kovalayacaktır, kendiliğinden "Bak şu Hükümete, ne iyi etti de vergileri arttırdı, mallara, hizmetlere zam yaptı.. Eli var olsun! Bin yasasın! Vallahi, bu hizmetini kırk yıl unutmayacağız.." diyecektir, o takdirde, müsaade buyrun, bu akla hep birlikte turp sıkalım!

Politikacılar

Gizli münasebetler

Önceki haftanın sonlarında Pazar akşamı saat 19.35 te Haydarpaşadan hareket eden Ankara Ekspresinin 8 numaralı vagonunda kader dört yolcuyu biraraya getirdi. Birbirlerine Parlâmento koridorlarından aşina olan Birinci Koalisyon Hükümeti Başbakan Yardımcısı Akif Eyidoğan, Y.T.P. Tekirdağ Senatörü Cemal Tarlan ve A.P. Maraş Senatörü Nedim Evliya üçlüsünün önceleri aralarında bir yabancı bulunmasından dolayı canları sıkılmıştı ama, kendisini İzmirli bir tüccar olarak tanıtan dördüncü adam küçük grubun sempatisini toplamakta gecikmedi. Sık sık konuşmalara katıldı, piyasadaki durgunluktan bahsetti. Siyasiler bu genç tüccardan pek hoşlandılar. Onun yanında serbestçe konuşmakta bir mahzur görmediler. Böylece,' çok geçmeden son derece eğlenceli ve koyu bir politika sohbetine daldılar. Kahveler, çaylar, sigaralar birbirini takip etti. Gecenin nasıl geçtiği anlaşılmadı. Sabahın ilk ışıklan kompartımanın penceresine vurmağa başladığında sohbet, hararetinden birşey kaybetmemişti.

Fakat bu keyifli saatlerin sonunda kendilerini bekleyen sürpriz doğrusu siyasetçiler için hiç de hoş olmadı. Tren Ankara Gazi İstasyonunda durduğu zaman orta boylu, siyah bıyıklı genç tüccar onlara her zamanki sempatik haliyle gülümseyerek:

—" Beyler özür dilerim. Sizlere küçük bir gazetecilik oyunu yapmak zorunda kaldım. Gerçi İzmirli olduğum doğru ama, tüccar değil gazeteciyim, AKİS'in İzmir temsilcisiyim" dedi ve senatörlerin hayret dola bakışları arasında kompartımanı terketti.

Iaf affı acar!

O gece, Ankara Ekspresinin rahat kırmızı maroken koltuklarla kaplı 8 numaralı kompartımanı son günlerin parlâmento kulisinden farksız bir havayla doldu. Gecenin konusunu hemen her yerde üç beş kişinin biraraya geldiğinde konuştukları af sloganı teşkil etti.

Cemal Tarlan, şimdilik affa evet demeye yanaşmıyordu. İnönüyü rejimin garantisi olarak görüyor ve Başbakanı bezdirmenin doğru olmıyacağını savunuyordu* Tren Herekeye yaklaştığında sohbet hayli ilerlemişti. Bu arada Cemal Tarlan:

"—Bugün umumi bir siyasi af çıkaramam deyip, İnönü istifa ederse, sorarım size bir Başbakan bulunabilir mi?" dedi. Bunun üzerine Nedim Evliyanın cevabı hayli şaşırtıcı oldu.

"— Bulunabilir"

Cemal Tarlan:

"— Bulunabilir mi? Peki kim?"

Nedim Evliya:

"— Ekrem bey -Ekrem Alican- olabilir."

Cemal Tarlan:.

"— Yok efendim yok! İnönü af sebebiyle istifa ederse, yerine bir Başbakan bulunamıyacaktır. Bulunsa dahi etrafına kimse toplanamıyacak, bir hükümet kurulamıyacaktır."

Sözün burasında Akif Eyidoğan da lâfa karıştı, sağ elinin şahadet parmağını havada sallıyarak:

"— İnönü siyasi bir mühendistir. Ölçer biçer ve yapabileceğine kanaat getirdiği bir işi mutlaka tahakkuk ettirir. Bugün umumi bir siyasî affın zamanı değildir. Ben Birinci Koalisyon zamanında iki gün arkadaşlık ettikten sonra İnönüyü öğrendim.

Nedim Evliya:

"— İsmet Paşa bunu yapmalı. Umumi siyasi affı çıkarmalı. Bu işi kendisi yapmalı."

Akif Eyidoğan:

"— Şimdi Kayseride kuş sütü ile beslenen kodamanlardan biri daha ölürse, bu millet zaptedilemez. Onun için umumi siyasi af çıkmalıdır. Fakat şimdi yersiz" dedi. Önceleri İnönünün adı etrafındaki konuşma burada birden yön değiştirerek bir A.P.—Y.T.P. tartışması halini aldı.

Cemal Tarlan, Nedim Evliyaya:

"-— İnönü ikinci kademe affı çıkarıyor. Durun bakalım, sabredin diyor. Koalisyon protokolünde umumi siyasi af yoktur. A.P. bu teklifi getirirse, korkarım simdi çıkacak olan af da suya düşecek. Ben A.P. senatör vs milletvekilleri ile teker teker konuluyorum. Vazgeçin bu tekliften, tepki yaratır, bu affı da çıkmaza sokarsınız diyorum."

Nedim Evliya:

"— Sen önce kendi kanadındakilere bunu söyle. Kendi içinizdeki parçalanmayı önle."

Cemal Tarlan:

"— Bu getireceğiniz teklife sanki A.F. lilerin hepsi rey verecek mi? Oylamaya bile gelmeyecekler."

"— Bugünkü Şartlar içinde başka bir alternatif düşünülemez. Ben İnönü istifa ederse yeni bir Başbakan bulunabileceğini sanmıyorum." diyordu. Bu arada ortaya Bölükbaşının adı atıldı. "İzmirli tüccar" gülmemek için kendini zor tutuyor, dudaklarını ısırıyordu.

Akif Eyidoğan:

"— Bölükbaşı total af taraftarı. Pekâlâ bir haftalığına Başbakan olur ve affı çıkarır, sonra çekilir gider" dedi. Ancak Cemal Tarlan bu iri kıyım lider için aynı fikirde değildi.

"— Bırakın efendim, Bölükbaşıyı. Bölükbaşı mesuliyete iştirak etmemek için koalisyona dahi girmeyi reddetti. Nerde kalmış Başbakan olup

Akif Eyidoğan - - Cemal Tarlan

Bülbülün çektiği

İstikbalin plânları

Gerçekten A.P. içinde hâkim fikir, herhangi bir mesuliyetten kaçınmak için kanun Meclise sunulduğunda oylamaya gelmemektir." Nitekim bu konuda Cemal Tarlan ile aynı fikirde olan Akif Eyidoğan:

"— Oylamaya katılmayacakları fikrine ben de iştirak ediyorum. Bence parçalanmıyacak tek parti CHP. dir. Baksanıza, Irak İhtilâline! Şimdi iş yüzbaşıya, teğmene kaldı. Asıl mesele bu. İşte Irak. Ama İnönü istifa ederse, benim kanaatimce Gümüşpala da, Suat Hayri de, Ekrem bey de Başbakan olabilir."

Kendi parti liderini Başbakanlığa pek yakıştıramıyan Cemal Tarlan ise ilk fikirinde israr ediyor ve: ta affı çıkaracak! Fakat şunu bir defa daha belirteyim ki bugünkü' şart' lar altında İnönüden başkası Başbakanlık yapamaz. Ben İnönüyü seven bir insan değilim. Fakatı realite bu. Bugün ordu A.P. ye güveniyor mu? Liderine güveniyor mu? Hayır güvenmiyor. Biz Y.T.P. Grupu olarak her zaman Alicana söylüyoruz. Aman Koalisyonu bozmıyalım, ikinci bir alternatife kadar idare edelim diyoruz. Aslında Koalisyonun bozulmasını biz de istiyoruz ama bugün için bunun aleyhindeyiz."

Akif Eyidoğan:

"— Haklısınız. A. P. nin fikriyatı yok."

Cemal Tarlan:

"— Yalnız fikriyatı mı? Bir lideri var mı? Gümüşpala lider mi?

Konuşmaların bundan sonraki kısmında politikacılar büsbütün kötümserliğe kapıldılar ve hep birlikte siyaset hayatından çekilmeğe karar verdiler!

B.M.M.

Hepsi iyi ama...

Eski Başbakan Yardımcısı Akif Eyidoğan ayakkabılarını boyatmak üzere Meclisin yıllar görmüş boyacısının önüne oturduğunda sıkıntılı görünüyordu. Eyidoğan can sıkıntısını gidermek için boyacıdan bir gazete istedi. Emektar boyacı telaşla kenardan bir Karagöz gazetesi aldı ve Eyidogana verdi. Eski Başbakan Yardımcısı evvelâ Karagöz gazetesini benimsemedi. Eliyle "istemez" der gibi bir işaret çaktı, ama sonra vazgeçti ve:

"— Neyse, ver bakalım. Esasen biz de burada karagöz oynatıyoruz" dedi.

Eyidoğanın bunları söylediği sırada Meclis Başkan Vekili Mekki Keskin salonu çın çın öttüren zile dayanmış, koridorda çay ve kahvelerinin başına çökmüş, bolcasına rejim tartışması yapan milletvekillerini salona davete çalışıyordu.

Pazartesi sabahı Meclis çalışmalarına saat 11 de başlamak üzere davet zileri çalınınca salonun aniden dolduğu görüldü. Kâtip yoklamayı yaparken "burada"lar oldukça gür çıkıyordu. Yoklama saat 11.15 de sona ererken Mecliste mevcut sayısı 235'in üzerindeydi. Müzakereler başladı.

Saat 11.30 da A.P. sıralarında 34 kişi şuraya buraya serpilmişti. Yoklamayı müteakip son derece önemli işleri olan A.P. li ırkçı ekalliyet mensupları salondan sırra kadem bastılar.

Aynı dakikalarda CHP sıralarında 28 kişiye rastlamak mümkündü. Önde Meclis Başkanı Sirmen ısrarla müzakereleri takip ediyor, Suphi Baykam arka sıralarda bir arkadaşıyla konuşuyor, Vahap Dizdaroğlu -CHP Grup Başkan Vekilidir- ön sırada vazifesini yapmağa çalışıyordu. Bu arada giriliyor, çıkılıyor, giriliyor, çıkılıyordu. Aynı saatte CHP. Grup İdare Heyeti,üyelerinden birisine salonda rastlayana ikramiye verilebilirdi.

CKMP tevazuyla 11 üyesini sıralarda tutabiliyordu. MP nin bütçeye öyle fazla tutkunluğu yoktu. YTP ye gelince, Koalisyonun ikinci ortağı biraz daha ciddiydi. Grup odalarında bir tören olmasına rağmen -Nihat Su AP.' den YTP ' ye transfer ediyordu- mevcudunun yarısından fazlasıyla sıraları doldur muştu.

Saat 11.50 de durum biraz daha değişik, salon biraz daha ferahtı! AP 24 kişi kalmıştı. CHP 21, CKMP 8, MP 3, YTP ise 21 kişiydiler.

AP. li milletvekilleri Bütçe konuşmalarında söz alıp. sıralarının gelmesini bekleyenlerden ibaretti. OHP liler koridorda rejim tartışmalarını sevmiyenlerdi. MP li 3 kişi ise yerlerinden kalkmayı, kalkmamaktan daha yorucu bulanlardı. Ahmet Tahtakılıçla Saadet Evren de salonu terkedince CKMP kendini pek yalnız hissetmeğe başladı.

Bir ileri bir geri..

Derken Suphi Baykam düğmelerini ilikleyip kendini koridora attı. Onu, Dizdaroğlu takip etti. Sadettin Çanga içeri girip şöyle bir dolaştı. Şeref Bakşık geç kalmış olmanın telaşıyla sıralar arasında bir tur attı.

AP li Mehmet Turgut konuşma sırasını beklemek için boşalan ön tarafa geçti. AP nin meşhur silâhşörü İhsan Tombuş nihayet göründü. Cevat Önder parti meselelerinden başını kalırıp salona şöylece bir değdi, geçti.

" Liderlere gelince, onları gören pek olmuyordu!

Saat 12.25 de sayılar biraz daha azaldı. Beş dakika sonra biraz daha azaldı. Karınları acık anlar teker teker kendilerini lokantaya attılar. Öğleden evvelki oturum biterken Meclis salonundan çıkanların sayıları şöyleydi:

"AP 17, CHP 18, CKMP 4, MP 2, YTP 13".

Koridordakiler, çıkanlara sordular. ve öğleden sonrası için bilgi edindiler:

"— Hangi bütçe geçti?..."

Tatlı hikâyeler..

"Duna rağmen Bütçe Müzakerelerinde ve Senatoda konuşulan Vergi Reform Kanunları sırasında ilgi çekici şeyler olmuyor değildi.

İşte, Sayıştay Bütçesi görüşülürken AP li Mustafa Kaptan belki de hayatının konuşmalarından birini böyle bir hava içinde yaptı. Hukukçu Kaptana bu vazife partisince verilmişti. Vakit geçti. Salonda bulunanlar tatlı hülyalara dalmışlardı. Mustafa Kaptan şiddetle bütçeyi tenkid ediyor ve arada bir salona bakıyordu. Baktığında uykulu bir iki göz, düşünceye dalmış bir iki boş bakışla karşılaşmaktaydı.

Ancak, hatip birdenbire salonda kalabilenlerin son derece dikkatini çeken bir beyanda bulundu. Sesi kısılmış, su içmek ihtiyacını hissetmişti. Eline bardağı aldı, dudağına götürür götürmez:

"— Yahu, bu su sıcak.. " diye

Mecliste bütçe müzakereleri

Uyusun da büyüsün, ninni!

bağırdı.

Sözleri mikrofona tam isabet ettiğinden sessiz salonda çın çın öttü. Başları öne eğik milletvekilleri, birden gözlerini açtılar. Dikkatlerini hatibe teksif ettiler.

Kaptan devam etti. Salon gene derin bir sessizliğe gömüldü. Bu arada su değiştirilmiş, hatip bir yudum daha almak için davranmıştı ki, Meclisin kubbesinde yeniden bütün dikkatleri üzerine çeken bir sayha yükseldi:

"— Bu su da sıcak, birader..."

Kaptanın konuşmasının bundan sonraki kısmını, milletvekilleri dikkatle dinlediler...

Kalabalık ama neden?

Şimdi bütün bunları anlatırken bütçe müzakerelerinin tamamının böyle cereyan ettiği sanılmamalıdır. Salonun bazen lebalep dolu olduğu da görülmüştür. Mesela geride bıraktığımız hafta içinde bir gece, milletvekilleri bir haber duydular. Vergi Reform kanunları konuşulurken Maliye Bakanı, Milletvekillerinin maaşlarında 300—400 lira fazlalık sağlıyacak bir vergi kanununu o gece Meclise getirecekti. Salon birden doldu, taştı ve iştirak 300 kişinin üzerine çıktı.

Beklenildi. Sabırsızlanıldı. Ama kanun gelmedi. Zira Melen Tarım Vergisi kanun tasarısını Meclise o sıralarda getirmeğe karar vermiş ve kalabalığı temin için küçük bir çare aramıştı. Maliye Bakanı Tarım Vergisi tasarısını 300 ün üzerinde bir topluluğun arasından böylece geçirdi.

Bir başka türlü kalabalık ta politikacı hanımları tarafından temin edildi. Bu haftanın başında, gece oturumlarında, seyircilerin bulunduğu localara bakanlar lebalep hanımla dolu olduğunu gördüler. Bu kadar hanımın neden biraraya geldiği daha sonra anlaşıldı. Bulunanlar mil-

Bu nasıl Başkanlık?

Bir millet Meclisinden şikâyetçiyse, bir millet temsilcilerinin çalışmadığı, işini ciddiye almadığı inancındaysa, bir millet Mecliste olup bitenleri derin bir hüzün, karamsarlık, ıstırap ve ümitsizlik içinde seyrediyorsa buna mutlaka çare bulmak lâzımdır. Çare, de-

Fuat Sirmen

mokratfk sistemlerde vardır: Tüzüğü tatbik etmek. Zira hiç bir parlâmentonun tüzüğü, mensuplarının çalışmaman halinde tedbir düşünmemezlik etmemiştir. Ama kendini bilen Başkanlık Divanları görevlerini ciddiyetle yapar, devamı ve faaliyeti sağlar. Ancak bu vasfı taşımayan Başkanlık Divanlarıdır ki eyyamcılık sonunda hern kendi başlarını, hem Meclisin başını ve hem de Demokrasinin ba--ını yerler. Senatonun ve Büyük Millet Meclisinin Başkanlık Divanlarını, millet göreve çağırıyor.

Senato ve Büyük Millet Meclisinin Başkanlık Divanlarından bir mikrobun kalkmış olduğuna söylemek lüzumu vardır. Bu, partizanlık mikrobudur. Celselere kim başkanlık ederse etsin ve hangi partiden olursa olsun, tarafsızlığa azami derecede riayetkar bulunduğunu söylemek bir borçtur. "Agâh Erozan tipi Başkan"lar, çok şükür tarihe karışmıştır. Ama Başkanlık Divanlarının işleri bununla bitmemek lâzımdır.

Ürgüplü ve Sirmen, mutlaka halkın arasına inmeli ve halka kulak vermelidirler. Halk, Meclisin çalışmadığına bütün yüreğiyle kanidir. Bu inancın boşuna olduğu iddia edilemez. Nasıl edilsin ki, şu Bütçe Müzakereleri sırasında koca Parlâmentonun koridorları Başkanların temsilcileri salona davet zilleriyle çın çın ötmektedir. Buna rağmen temsilciler, inanılmayacak bir umursıamazlık içindedirler. Haşarı ve dalgacı leyli mektep talebesi gibi davrananlara haşarı ve dalgacı leyli mektep talebesi muamelesi yapmaktan başka çare yoktur.

Şikâyet gökleri bulmuşken hangi senatör, hangi milletvekiline bir tek devamsızlık cezası verilmiştir, lütfen söylenir mi? Kimden beş para kesilmiştir, lütfen söylenir mi? Kim, Meclisten tardedilmistir, lütfen söylenir mi? Avam Kamarasında, görüşmeler başlayınca gardroplar kapanır. Grupların "Kamçı" adı verilen mubassırları sıralar arasında dolaşıp devamlılığı temin ederler. İngiltere, bu! Demokrasinin ve sağlam ananelerin beşiği.. Orada bu yapılırsa, Türkiyede yapılacak bir şey var demektir.

Ürgüplü ve Sirmen görevlerini yapmamak suretiyle belki kendile-

S. Hayri Ürgüplü

rine Başkanlık için oy verecekleri tedirgin etmemektedirler. Ama bilmelidirler ki umumî efkârı şiddetle tedirgin ediyorlar ve Meclisin çalışmamasına kızanlar, dalgacı temsilcilerden çok onlara karşı şimdiye kadar tek müeyyide tatbik ememiş eyyamcılara hiddet duyuyorlar.

letvekili hanımları, kızları, kızkardeşleriydi. Üst üste geç kalan ve Mecliste bulunduğunu söyleyen milletvekillerine hanımlar gazetelerdeki yazılanlardan sonra biraz inanmamağa başlamışlardı. Çare olarak gece oturumlarına beraber gitmeyi buldular. Geldiler ve gördüler ki, beyleri müzakerelere iştirak etmektedir ve bir hayli meşguldürler!

O gece Meclis kalabalık gecelerinden birini yaşadı.

İşte», İhtilâlden çıkmış Türkiye Cumhuriyetinin Parlamentosu!

İstanbul

Karo Ası

Füme kostümü ve bordo renkli papyonu ile son derece şık, saç" ları hafifçe dökülmüş genç adam, etrafını saran gazetecilerin soru yağmuruna cevap vermekten kaçınarak, gözlerini karşı duvarı boydan boya kaplıyan köylü kadını figürüne dikti. Her zamanki sempatik haliyle gülümsüyor, fakat cevap verememekten ötürü sıkıldığı hemen belli oluyordu. Nihayet gazetecilerin ısrarına dayanamıyarak:

"— İşe başlayıp, meseleleri derinliğine tetkik etmeden bir şey söyliyemiyeceğim" dedi.

Olay, önceki haftanın sonlarında Pazar günü, Bulvar Palas Otelinin ince bir zevkle süslenmiş geniş yemek salonunda geçti. Papyonlu, orta yaşlı adam. son haftalarda hakkında pek çok haber çıkarılan İstanbulini yeni Belediye Başkanı Necdet Uğurdu. Uğura o gün, kendisinin Belediye Başkanı seçildiği ve bulunduğu otelden bir yere ayrılmaması, İçişleri Bakanı Bekatanın kendisiyle öğle yemeği yiyeceği bildirilmişti.

Aslında bu haber yeni Başkan için büyük bir sürpriz teşkil etmedi. Belediye Başkanlığı için düşünüldüğünden haberdardı. Nihayet, Cumartesi günü öğleden sonra bürosunda çalışırken İçişleri Bakanı Hıfzı Oğuz Bekatanın Ankaradan kendisini aradığını bildirdiler. Uğur acele Ankaraya çağırılıyordu. Hükümete "Kavel meselesi" hakkında bilgi vermesi ve ilk uçakla derhal Başkente gelmesi isteniyordu. Uğura Ankarada, İnönünün kendisini Çankayadaki evinde beklediği bildirildi. Uğur, İnönünün evinde iki saat kadar kaldı. Başbakanla görüşmesi son derece rahat bir hava içinde geçti. İstanbulun yeni Belediye Başkanına, gerek hükümetin, gerekse teşkilâtın yeni görevinde kendisine daima yardımcı olacağı bildirildi. Yeni Başkan Uğurdan hiç bir zaman mucize beklenmiyor, mümkün olan maddi ve mânevi yardımlar yapılarak, kendisinin enerji ve bilgisinden istifade edilmek isteniyordu. Necdet Uğur da zaten bu şartlar altında çalışmamak için hiç bir sebep görmüyordu. Görevi memnuniyetle kabul ettiğini bildirdi. O gece Fikret Tokatla birlikte Ankara Palas Pavyonuna gitti, geç saatlere kadar orada kaldı. Ama çok düşünceli hali kimsenin gözünden kaçmadı.

Uğuru bekleyen dertler

İstanbulun yeni Belediye Başkanı Necdet Uğurun başını en çok ağrıtacak kurul, muhakkak ki, Belediye Meclisi yetkilerini haiz bulunan Encümen olacaktır. Bu Encümen, 27 Mayıs devrimiyle kaldırılan Belediye Meclisi yerinle, onun yetkilerini kullanmak üzere, o zamanki idare tarafından, son derece ideal düşüncelerle, Belediyenin müdürlerinden teşekkül ettirilmişti. M. B.K.'nın, "hiç bir zümreye, hiç bir partiye karşı değiliz" mealindeki düsturuna göre teşkil edilen Encümen, ne yazık ki, tezgünde niteliğini kaybetti, kuruluş sebebini unuttu. Çünkü, Encümeni teşkil eden müdürler, İnkılâptan önce, Kemal Aygün devrinde de vazife görmüş kimselerden seçilmişti. Bu yüzden Encümen, kendisine bu yetkileri veren M.B.K. idaresine lâyık bir kuruluş olamadı, müspet bir iş yapamıyacak hale geldi. Encümen Başkanlığında, halen Belediye Başkan yardımcılarından Turhan Gürsu bulunmaktadır. Encümenin üyeleri ise, Hukuk İşleri Müdürü Toygar Akman, Yazı İşleri Müdürü Sait Tanaçan, Fen İsleri Müdürü Saadettin Tümay, Zat İşleri Müdürü Nurettin Mengitürk, Hesap İşleri Müdürü Uygur Haydaroğlu, Veteriner Müdürü Zeki Birsen, Teftiş Heyeti Başkanı İhsan Üner, Sağlık Müdürü İzzet Niyaziden müteşekkildir. İşte Necdet Uğurun derhal halletmesi gereken en önemli mesele, bu Encümendir. Zira, eski devir hayranlarından teşekkül etmiş olan Encümen, Belediyeyi halk nazarında yıpratmak için elinden geleni yapmaktadır. Bırakın Belediye için hayati önemi haiz meseleleri, bir kira takdiri dahi Belediyeden tam bir ayda çıkmaktadır. Bunun yanında, Encümene mensup zevat kendi dairelerinin işleriyle ka tiyen ilgilenmemektedirler. Encümen toplantısında bulunmak kâfi bir mazeret haline gelmiştir. Belediye Müdürlerini ziyaret etmek isteyer vatandaşların, onları makamlarında bulması bir hâdise olmaktadır. Ken disine, Belediyenin en üst katı tahsis edilmiş olan Encümen, emrindeki hademelerle Belediye Sarayı icinde âdeta ikinci bir saray hayatı sürmektedir. İstanbul Belediyesinin başına büyük ümitlerle getiriler yeni Başkan Necdet Uğurun müs bet bir faaliyet gösterebilmesi için mutlaka bu Encümen ve

Necdet Uğuru bekleyen Başkanlık masası

Kâse-i fağfur

dolayısıyla "Müdürler meselesi"ni halletmesi gerekmektedir. Ehil bit kadroya sahip olmadan faydalı iş yapmak hiç bir Belediye Başkanına nasip olmamıştır. Necdet Uğurun da başarın, etrafında iş bilir bir kadronun teşekkülü ile mümkün olacaktır. Aksi halde, birbirleri hakkında kulis yapan, kendilerine "adam"lar seçen, birinin gerçekleştirmek istediği işi öbürünün baltaladığı bir Belediyede işin içinden çıkmak mümkün olmıyacaktır. Bu bakımdan, Necdet Uğuru çok, hem de çok büyük güçlükler beklemektedir. Belediye işlerinden çok iyi anlayan bir gazetecinin dediği 'gibi, "Necdet Uğurun, imzaladığı her evrakın akibetini takip etmesi lâzımgelmektedir."

Nitekim Uğur Ankarada, iki Belediye Başkan yardımcısını • değiştirtti ve yanına birlikte çalışabileceği, kafa dengi iki genç, idealist idareciyi aldı.

Dikenli yolun başında

Bütün bunların yanında, Belediye hâlâ eski kadroyu muhafaza ettiği için uygunsuzluklar eksik olmamaktadır. Bunun son örneği Moda koyunda çıkmıştır. Denizden arazi kazanmak isteyen bazı açıkgözler, eski plânı değiştirerek, Moda - Mühürdar yoluna başka bir plân tatbik etmek istemektedirler. Böylece, milyonlar değerinde arazi kazanmış olacaklardır. İmar yolsuzlukları had derecededir. Sonra, şunu da itiraf etmek gerekir ki, C.H.P. lilerin İmar Müdürlüğünden iş çıkartmaları asla mümkün olmamaktadır. Buna mukabil, D.P. mirasçısı A.P. mensupları, Belediyedeki, Kemal Aygün devri adamlarıyla çok kolay anlaşmaktadırlar.

Zabıta Müdürlüğünün hali de yukarıda çizilen tablodan farklı değildir. İstanbul Belediyesi bugünkü haliyle bir demir leblebidir. Kendisine büyük ümitler bağlamış olan İstanbullular, Necdet Uğurdan bu 'demir teblebiyi yemesini beklemektedirler. Bu itibarla, Uğurun bugünlerde, başta Başkan yardımcıları olmak üzere, bütün müdürler arasında yapacağı değişiklikler hayretle karşılanmam alıdır. Zira Uğurun başarısı, bu değişikliklere bağlıdır.

'Bitirilmesi öncelik isteyen işlerin başında yollar gelmektedir. Boğaz yolu, Beyazıt - Çarşıkapı yolu, Karaköy yolu ve buna benzer daha birçok yol, son yağan kar ve yağmurların da tesiriyle tamamen harabolmuş ve âdeta tarla haline gelmiştir. Meselâ, Beyazıt " Çarşıkapı arasında açılan çukurlar yüzünden otobüs ve arabalar son derece güçlükle çalışmaktadırlar. Hasara uğrayan vasıtaların basında, 'tabii

Necdet Uğur Kimdir?

Adı, izmir .Emniyet Müdürlüğü ve ondan sonraki başarılı İstanbul Emniyet Müdürlüğü sırasında duyulan Necdet Uğur, İstanbullu bir aileye mensuptur. Ancak, babası Ziraat Bankası müdürlerinden olduğu ye Anadolunun muhtelif illerinde dolaştığı için, Necdet Uğurun çocukluğu ve gençliği taşrada geçmiştir.

Cumhuriyetin ilânında Mecitözünde doğan Necdet Uğur, Yozgat, Muğla ve Ankara illerinde ilk, orta ve lise tahsilini yaptı. 1940 yılında liseyi bitiren Uğur, Siyasal Bilgiler Fakültesine girerek, 1944 de buradan mezun oldu. Siyasal Bilgiler Fakültesindeki sınıf arkadaşları arasında Osman Nuri Torun, Necdet Calp, Osman Olcay bulunmaktadır. Necdet Uğur fakülteyi bitirince, her Mülkiyeli gibi, İçişleri Bakanlığına intisap etti. Teftiş Heyetinde staj gördükten sonra, Bursada maiyet memurluğu, kaymakam vekilliği görevlerinde bulundu. Askerliğine kadar da Çorumun Kargı ilçesinde kaymakamlık yaptı.

1949 yılında askerliğini bitiren Necdet Uğur, aynı yıl içinde, öğretmen olan eşi Ferhunde hanımla evlendi. Bakanlık, askerlikten sonra Uğuru başka bir ilçeye tayin ettiği halde, Kargılıların arzusu üzerine tekrar aynı İlçeye verdi. 1951 yılında İzmirin Urla, ilçesine kaymakam olarak tayla edilen Uğur, 1952 yılında birgün, gazetelerde kendi ismine rastladı: İstanbul Emniyet İkinci Şube Müdürlüğüne tayin edilmişti. 1962 de İstanbul Emniyet Müdürlüğünde çalışmaya başlayan Uğur, 1954 de Amerikaya da giderek, 7-8 ay, mesleğiyle ilgili tetkiklerde bulundu. Müteakiben İstanbul Emniyet Müdür Muavinliğine tayfa edildi. 1958 yılında ise, İzmir Emniyet Müdürlüğüne getirildi. Bu görevden 1957 yılında istifa ederek ayrıldı ve İstanbul a döndü, Emek İnşaat Limited Şirketine Müdür oldu. 1962 yılının Aralık ayına kadar bu görevde kaldı.

Seçimler yapılıp da Birinci Koalisyon iktidara gelince, İstanbul Emniyetinin başına da Necdet Uğur getirildi. Böylece, 1962 yılının Aralık ayında Necdet Uğur, üç yıllık bir fasıladan sonra, tekrar mesleğine dönmüş oldu. İstanbul Emniyet Müdürlüğü sarasında, kısa zamanda kendisini sevdirmesini bildi. Kadro darlığına ve teknik kifayetsizliğe rağmen, İstanbul şehrindeki asayişsizliği önlemeye, Beyoğlu caddesinin en arka sokaklarında dahi emniyet ve huzuru sağlamayı basardı. Bunun yanında birçok sosyal problemlere de el atan Uğur, kimsesiz çocuklar ve suç işleyen çocuklarla meşgul oldu, bunların tekrar cemiyete kazandırılması yolunda gayret gösterdi. Necdet Uğurun bir mücadelesi de, şehrin merkezi Beyoğlunun mikrop yuvalarından temizlenmesi yolanda oldu. Kumarhanelerin, batakhanelerin ve bu arada şehrin ortasındaki utanç yuvası genelevlerin kaldırılması için çalışan Uğur, bunda başarıya da ulaştı.

Necdet Uğur gayet zarif, iyi konuşan ve insanları ikna kaabiliyetine sahip. isinde titiz ve çalışkan bir insandır. İşinin dışında en büyük merakı. Batı edebiyatı ve müziğidir. Ailesine ve çocuklarına bağlı bir kimse olan Uğur, Batı edebiyatını, fikir hareketlerini gayet iyi bilir ve yakından izler. Öztürkçeyi konuşma dilinde gayet iyi ve yerinde kullanan Necdet Uğur, en çok Malraux, Camus ve Dostoievskiyi beğenir. İyi ingilizce de konuşan İstanbulun yeni Belediye Başkanının, yerli ve yabancı, oldukça geniş bir muhiti vardır.

İETT otobüsleri gelmektedir. Her birinin kıymeti 300 bin lira olan İETT otobüslerinin ömrünü bu bozuk yollar kısaltmaktadır. Buna rağmen, bozuk yolların tamiri hususunda biç bir faaliyet göze çarpmamaktadır.

Bir mühim dâva da trafik davasıdır. İstanbullular, trafik sıkışıklığı yüzünden, Belediye idarecilerine durmadan hayır duada bulunmaktadırlar. İstanbulun trafik dâvasının halli için, nüfusu bir milyonu aşan her modern şehir gibi, yeraltı geçitlerine, birbirlerini kesmeyen yollara ve metroya ihtiyaç vardır.

Son günlerde gazetelerde tekrar yer alan asma köprü konusu, İstanbullular için, metronun yanında lüks kalmaktadır. Metro kurulduğu takdirde İstanbulun trafik derdi hemen hemen halledilmiş olacaktır.

"Ol şehr-i Stanbul ki."

Necdet Uğuru bekleyen bir diğer mesele de, sadece İstanbulluları değil bütün Türkiyeyi ilgilendirmektedir. Bu da, döviz kaynağı olarak bütün ümitlerin bağlandığı turizm davasıdır. Türkiyenin birinci derecede turistik bölgesi olan İstanbulun turizm bakımından çok büyük eksiklikleri vardır. Bunların büyük bir kısmı da Belediye hizmetlerinden ileri gelmektedir. Belediyenin turizm işlerine bakan bol memurlu bir müdürler kadrosu vardır, fakat kadronun yaptığı iş bir hiçtir. İstanbulun bir turizm değeri olan Florya tesisleri, Belediyenin elinde gayet kötü idare edilmektedir. Floryada bir kısmı Belediye, diğer bir kısmı Emlak Kredi Bankası tarafından kurulup, sonra Belediyeye devredilen tesisler gerek tabiat ve gerekse manzara itibariyle dünyanın sayılı turistik tesislerinden biridir. Ancak, bu tesisleri de yaz aylarında yabancı turistlerden ziyade, yerli turistler işgal etmektedirler. Böylece, en büyük turizm değerimizden istifade edememekteyiz. ,

İstanbulda, turistik bakımdan yapılacak daha birçok iş bulunmaktadır. Türkiyenin birinci derecede turistik bölgesi İstanbul ise, İstanbulun da birinci derecede turistik bölgesi Sultanahmet meydanıdır. Bu meydanda Ayasofya, Topkapı Sarayı, Sultanahmet Camii. Dikilitaş gibi dünya çapında tarihi değerlerin bulunmasına rağmen, turistlerin ihtiyacını karşılayacak hiç bir tesis mevcut değildir. Yaz aylarında günde en aşağı 100 turistin ziyaret ettiği bu meydanda, turistin, yemek yemeyi bırakın, soğuk su içeceği temiz bir yer bile yoktur.

Sultanahmet Meydanının turizm bakımından tanzimi için çok teşebbüsle» olmuştur. Bunların karşısına çıkan da ne yazık ki, Belediyeden başkası değildir. Belediyeye göre, ! Sultanahmet parkı civarındaki parklarda istirahat için kurulacak tesisler de kanuna aykırıdır.

Gerçek şudur ki, yeni Belediye Başkanının, başım kaşıyacak vakti dahi olmayacaktır. Necdet Uğur, Belediye Başkanlığını seçimle gelecek bir Başkana bırakıncaya kadar İstanbula mühim hizmetlerde bulunabilir. Ancak bu muvaffakiyeti, etrafındaki kadroya ve hükümete bağlıdır.

Dış Yardım

Sam Amcanın Değneği

Uzun boylu, gözlüklü genç adam muhatabına gülümseyerek:

"— Bu krediler hemen hemen hibe olarak da kabul edilebilir. Konsorsiyum kurulduğundan beri ilk defa bir taahhüd altına girmiştir" dedi.

Olay, bitirdiğimiz haftanın orta* larında Çarşamba günü Parlâmento binasın m Koalisyon Koridoru olarak tanınan koridorunda geçti. Uzun boylu, gözlüklü genç adam Başbakan yardımcısı Turhan Feyzioğluydu. Feyzioğlunun bu sözleri son

Turhan Feyzioğlu
Diş söker *gibi*

konsorsiyum toplantısı ve Türkiyeye verileceği bir bildiri ile açıklanan 221.5 milyon dolarlık dış yardım ile, ilgilidir.

Başbakan yardımcısı 14 Şubatta Pariste toplanan Konsorsiyum müzakerelerine katılmış ve S Yıllık Plânın dış finansmanının büyük rolü olmuştur.

Pariste yapılan toplantı Türkiye için son derece verimli oldu. Bu toplantıda Konsorsiyum ilk defa açık bir taahhüde girerek Türkiyenin 1964 ve daha sonraki yıllarda dış finansman ihtiyacının karşılanmasını prensip olarak kabul etti. İlk günkü toplantıda söz alan yeni Başkan Von Mangoldt Türkiyedeki vergi reformu ve İktisadi Devlet Teşekküllerinin reorganizasyonunu tetkik ettiğini, atılan adımların konsorsiyuma üye devletler tarafından ilgi ve takdir ile takip edildiğini belirtti. Bundan sonra, yapılacak yardımın miktar ve şartlarının müzakeresine geçildi. Yardımın en büyük dilimini gene Sam Amanın eli teşkil etti. Amerika Birleşik Devletleri "Destekleme Yardımı" adı altında 73 milyon dolarlık bir hibede bulunacağını vadetti. Dünya Bankasının açacağı kredi ise hemen hemen hibe kadar elverişli şartları ihtiva etmektedir. Bu bankanın yapacağı yardımın miktarı henüz keti olarak tespit edilmemiş olmakla beraber 40 yıl vade ve yüzde 0,75 gibi şartlar Türkiyenin içinde bulunduğu tediye muvazenesi dikkate alınırsa hayli önemlidir. Almanyanın yapacağı yardımın miktarı da kati olarak belli olmuştur. Ancak 30 milyon doları bulan bu yardımın şartlan kesin olarak tespit edilememiştir. Şimdilik ileri sürdüğü şartlar bakımından hükümeti en çok düşündüren devlet Fransadır. .

Ancak Mayıs ayındaki toplantıya kadar bu üye ile yapılacak ikili müvakerelerden sonra, bu meselenin de halledilebileceği sanılmaktadır.

öte yandan Konsorsiyum dışında Amerikadan alınacak olan 60 milyon dolarlık zirai yardım ve D. L.F. -Kalkınma İkraz Fonu ve Exim Bank - Export, İmport-Bank-tan alınacak olan 68 milyon dolarlık kredilerle 128 milyon dolarlık bir munzam dış gelir sağlamak mümkün olabilecektir.

Mayıs ayında tekrar toplanacak ve henüz tespit edilemiyen bazı şartları görüşecek olan Konsorsiyum müzakerelerine kadar diğer devlet ve teşekküllerle olan ikili müzakerelere devam edilecektir.

Sosyal Hayat

Bardaktaki fırtına!

Bundan yıllarca evvel, Hitler Çekoslavakyaya musallat olduğunda İngiltere Başbakanı ihtiyar ve biraz safdil Chamberlain Avam Kamarasında "Bizden uzak, bilmediğimiz bir memlekette cereyan eden bir hâdiseden dolayı İngiltere az kalsın harbe giriyordu" demişti.

Geçen hafta çok kimse, gazetelerde "Kavel Hadisesi"ni okuduklarında aynı kayıtsızlık içinde omuzlarını silktiler. Kavel adını ilk defa duyuyorlardı, işçi miktarı 200 kişi kadardı, hadise mahalli bir hadiseydi. Halbuki Boğaziçi sahillerinde cereyan eden, bugünkü hayatımızdan fasla yarınki hayatımızı önemle alâkalandıran bir durumdur. Bu, basiretsiz bir işveren temsilcisiyle maksatlı bir işçi temsilcisinin karşı karşıya geldiklerinde toplum için nasıl huzursuzluk verici bir hadise yarattıklarının parlak misalini teşkil etmiştir.

Kavel Fabrikası İstinyede, üstü kauçukla kaplı elektrik kabloları ile transformatörlerde kullanılan telleri imal etmektedir. Kavelin % 51 hissesi Eli Burla, % 30'u Emin Aktar, % 19'u da Vehbi Koça aittir. Ancak Vehbi Koç fabrikanın sevki idaresine karışmamakta, İdare Meclisinde dahi temsilcisini bulundurmamaktadır. Fabrika İdaresi ile işçiler arasındaki ihtilâf, beş yıldan beri muntazaman ödenen ve bu yıl 31 Aralıkta verilmeyen ikramiyeler yüzünden çıkmıştır. İşçiler önce işçi mümessilleri vasıtasiyle Fabrika idaresine başvurmuşlardır. Bu müracaattan bir netice çıkmayınca İşçi Mümessilleri Maden İş Sendikasına ve Bölge Çalışma Müdürlüğüne müracaat ederek hakları olan ikramiyelerinin verilmesinin teminini istemişlerdir. İşçilerin bu şekildeki davranışları karşısında Kavel İdarecilerinin tutumu, ikramiye isteyen İşçi Mümessillerinin işine son vermek olmuştur. 4 Ocakta Ali Yıldırım, Metin Erten ve İsmet Er adındaki işçi mümessillerinin işine son verilmiştir. On gün sonra da Maden İş Sendikası Şişli Şubesi Başkanı olan ve Kavelin Baş İşçi Mümessili İlyas Kaabil işten çıkarılmıştır.

Basiretsiz bir müdür

İşçi Mümessillerinin işine nihayet verilmesi kadar Fabrika Müdürü İbrahim Üzümcünün tutumu da ihtilâfın bu kadar büyümesinde mühim rol oynamıştır. İbrahim Üzümcü bugünkü işine üç ay kadar önce getirilmiştir. Kendisini Koç tavsiye etmiştir. Bundan altı yıl önce tahsil için Amerikaya giden ve döner dönmez de bu işe getirilen İbrahim Üzümcü işçilere yumuşak davranmamış, gerekli toleransı gösterememiş ve işin bu kadar büyümesine sebeb olmuştur. Bu olaylardan anlaşıldığına göre İbrahim Üzümcü Türkiyeyi altı yıl önceki şartlarla tanımaktadır ve Türkiyede işçinin uyandığından, haklarının Anayasa teminatı altına girdiğinden habersizdir.

çalışıp çalışmayacaklarını sordular. Çalışmak istemiyen bütün işçilerin işlerine son verildiğini bildirdiler. Fabrika yöneticileri İş Kanununun 16. maddesinin kendilerine verdiği hakkı kullandıklarını ileri sürüyorlar ve istemedikleri işçiyi fabrikalarında çalıştırmıyacaklarını ifade ediyorlardı. Buna mukabil işçiler, iş verenin kendilerinin işine son veremiyeceğini ileri sürerek haklarının Anayasada teminat altına alındığını ve grev ile lokavt kanunlarının B.M.M. sine sevk edildiğini söylüyorlardı.

Kavel idarecilerinin bütün işçilerin işine son vermesi Üzerine işçiler 1 Şubat 1963 günü Fabrikayı

Kavel fabrikası önünde işçiler

İncir çekirdeği

İbrahim Üzümcü işçi mümessillerinin işine son vermekle kalmadı ve Sendikalı işçilerle de mücadele etmeye başladı. Bir kısmını Sendikadan ayrılmaya zorlamaya kadar gitti. Bir yandan işten çıkarılan işçi mümessilleri ve Sendikanın mücadelesi, öte yandan tabiat itibariyle sert bir mizacı olan Fabrika Müdürü İbrahim Üzümcünün bilgisiz ve basiretsiz davranışları ve tutumu türk iş hayatında büyük rahneier açabilecek olan olaylara sebebiyet ver* di.

Hadiseler başlıyor

İşçiler 28 Ocak sabahı fabrikaya geldiler, fakat hiç bir iş yapmayarak oturma grevine başladılar. Bu, hadiselerin başlangıcı oldu. Ertesi gün, Fabrika yöneticileri bir noter getirterek teker teker bütün işçilere

muhasara ettiler ve içeriye ne müdür, ne memur kimseyi sokmadılar. Bu, tamamile kanun dışı bir. hareketti. Sonradan "Grev hattı" olarak adlandırılan bu muhasara üzerinde duruma polis müdahale etti. Fakat yeni Belediye Başkanı, o zamanki Emniyet Müdürü Necdet Uğur son derece serinkanlı ve basiretli bir davranışla emniyet mensuplarına kafiyen işçilerle karşı karşıya kalmamalarını ve fiilî bir müdahalede bulunmamalarını emretti. O günden sonra Kavel Fabrikasının önü görülecek bir manzara haline geldi. Birinci sırada 200 kadar polis, onların etrafında ise 212 işçi yer aldı. İşçilerin aileleri de muhasaraya iştirak etti" ler, çadırlar kuruldu, soğuktan üşümemek için ateşler yakıldı. Muhasaranın başlaması veya işçilerin tabiriyle "'Grev. hattı"nın kurulmasıyla

mesele sadece Maden-İş sendikasının bir davası olmaktan çıktı ve işe bütün sendikalar ve Türk-İş de karıştılar. Madenİş Sendikası ve diter sendikalar güzel bir dayanışma örneği gösterdiler. Kavel Fabrikasının önünde çadırlar kuruldu. Temekler pişirildi. İsçilerin bütün ihtiyaçları temin edildi.

Masanın başında

Kavel Fabrikası önündeki muhasara devam ederken ihtilafı masa başında halletmek için müzakereler de başladı. Önce Çalışma Müdürlüğü ve Vali aracılık yapıp işçi ile patron arasındaki ihtilafı halletmek istediler. Bu müzakereler sırasında Kavel Fabrikası işverenleri isçilere ikramiye vermeyi' kabul ettiler, fakat bu hadiselerde elebaşı rolü oynayan işçileri de kafiyen fabrikalarında çalıştırmalarına imkân olmadığını bildirdiler. Türk - İş Başkanı Seyfi Demirsoyun da bulunduğu müzakerelerde işçiler bütün işçilerin tekrar işe alınmasını ye bunun yanında yeni müdürün işçilere daha insanca davranmasını istiyorlardı. Her iki taraf ta kararlarından dönmedi. İşveren için işine son vermek istediği 18 işçiyi çıkarmak bir prestij meselesi olmuştu. Öte yandan aynı prestij meselesi bütün işçileri tekrar fabrikaya kabul ettirmek istiyen İşçi Sendikaları için bahis konusu oluyordu. Vali Niyazi Akı sonunda hakemlikten vaz geçti ve işi oluruna bıraktı. Bu arada Emniyet Müdürüne de çeşitli mercilerden Kavel önündeki işçi barikatını dağıtması için baskılar yapılıyordu. Necdet Uğur, bütün bu baskılara göğüs gerdi ve işçilerle polislerin döğüşmesine imkân vermedi. Çünkü Necdet Uğur umumi efkârın ne kadar hassas olduğunu biliyor ve Kavel önünde- işçiye polis tarafından yapılacak fiili müdahalenin ne akisler doğuracağını biliyordu. Ancak işçilerin, memurları Fabrikaya sokmamak yolunu tutmaları halinde müdahale edeceğini bildirdi. İşçiler memurlara yolu açtılar.

İşi içinden çıkılmaz hale getiren, işçi ve işverenin hadiseyi prestij davası haline sokması oldu. Bunla İşçi Sendikalarının ve bilhassa Maden - İş Sendikası Başkanının da rolü vardır. Karşılıklı anlayış bu meselenin halli için kâfi gelecekti. Çıkan ihtilâfta işveren kendine düşen fedakârlıkları yapıyordu. Nitekim bir ara durum daha da düzeldi. İşveren, ikinci partide çıkardığı dokuz işçiyi yeniden işe almayı kabul etti. Takat bunu kendiliğinden yapacakı. Bazı fedakârlıklarda bulunmak Sendikalara düşüyordu. Meselelerin hallinde bütün tavizlerin verilmesi işverenden beklenemezdi. Buna rağmen Sendika Başkanı, dokuz işçinin protokolle işe alınması gibi garip bir ısrarla ortalığı tekrar karıştırdı.

Tevkif mecburiyeti

Bu yeni durum.üzerine bir yandan İş Veren Sendikaları Konfederasyonu, diğer yandan da Türk-iş birer tebliğ yayınladılar. Bu tebliğde her iki taraf da kendilerinin haklı olduğunu iddia ediyordu. İş Veren Sendikasının tebliğinde Kavel Fabrikasının müddetsiz olarak faaliyetini tatil ettiği de bildiriliyordu. İkramiyenin Verilmemesi ile başlayan ve efkârı umumiyeyi günlerce meşgul eden hadisede, maalesef Necdet Uğurun korktuğu da oldu ve 13 Şubat Çarşamba günü Kavel Fabrikasına girmek istiyen memurlara mani olan işçilerle polisler arasında itişme kakışma ve hatta dövülme de oldu. Polis bu hadiseyi hemen adliyeye intikal ettirdi, neticede üç işçi tevkif edildi. Halen fabrikanın memurları Kavel Fabrikası tarafından süresiz olarak izinsiz sayılmış durumdadırlar.

Şimdi, karşılıklı ve boş bir inadın neticesi olarak ve biraz da dış; tahriklerin itmesiyle bir fabrika kapanmış, 200 işçi açıkta kalmıştır. Bu işçilerin ilanihaye Sendikalar tarafından beslenmesi ne mümkündür, ne de doğrudur. Zira bunlar yüzde yüz haklı olmaktan çok uzaktırlar. Buna mukabil hadiseyi bu noktaya getirmekle işveren de. basiretsizliğin ve dirayetsizliğin mükemmel örneğini vermiştir. İşverenler bu hadiseyi, "İşçiye'bir ders vermek" için kullanmağı arzu etmişler, bunun için devlet kuvvetlerini harekete geçirmeğe çalışmışlar, tazyikler yapmışlar ve yaptırtmışlardır. Ama İstanbulda devleti temsil edenler buna yanaşmamışlar, devletin işçiyle işveren arasındaki tarafsız durumunu muhafaza etmişlerdir. Bu, çok iyi olmuştur. Zira, çalışma hayatımızın iki tarafı birbirleriyle geçinmeyi ve meselelerini masa başında, kimseye sırt dayamadan halletmeyi öğrenmelidirler.

Hadise, grev ve lokavt kanunlarının Meclise gelmek Üzere olduğu bir Birada hem işçiler, hem de işverenler tarafından üzerinde dikkatle durulup düşünülecek bir mana taşımaktadır. Zira meseleler, his ve prestij haline getirilirse ne grev, ne de lokavt kanunlarının uzun ömürlü olması imkânı vardır.

İbrahim Üzümcü

Kaş yapayım derken..

İki felsefe ve üçüncüsü

*Çalışma hayatında adam **der** ki: "Ben bu fabrikayı kendi emeğimle, paramla, alnımın teriyle kurdum. Geldi, benden iş istedi. İşe aldım. Şimdi, benim malıma ortak çıkmak istiyor, ne yapmam gerektiği hususunda söz sahibi oluyor, kimi çalıştırıp kimi çalıştırmayacağıma karışıyor! Bu nasıl is? Ben kimi istersem çalıştırırım, istemediğimi işinden çıkartırım. Mal bettim değil mi ?*

Doğru! Ama bu, bir sistemdir.

Çalışma hayatında adam der ki; "Çalışan benim. Mesai ve emek benim. O, sermaye koymuş. Ben de işimi sermaye diye koyuyorum. O halde, fabrika asil benimdir. O, benim sırtımdan kazanıyor. Ne hakkı var ?"

*O da doğru! **Ama,** o da **bir** sistemdir.*

*Bizim sistemimiz bunların ikişi de değil. Bizim sistemimizde işveren ile işçi, iyi **niyetli** olmak şartıyla, çalışma hayatında eşit haklara sahip. Hiç bir, ötekinin üzerinde tahakküm hakkına malik değil. Ne sermaye inkar edilecektir, ne is gücü. Bir ihtilâf çıktığında da bu, medeni insanlar gibi ve iş presti} çatışması haline getirilmeksizin masa başında halledilebilecektir.*

*Kendimizi bir **buna** alıştırabilsek ve işveren işçiye gan gster, işçî işverene sömürücü alçak gözüyle bakmasa çok derdimiz kendiliğinden hallediliverecektir.*

Büyük Millet Meclisi!

Karsta çıkan bir gazete, Ekinci Gazetesi "B. Millet Meclisini vazifeye çağırıyoruz" baslığı altında dikkatle ve ibretle okunacak bir yazı yayınlantmştıT. Bu yazı, Resmî ilânlara M. B. K. İdaıresinin vurduğu bir yeni damgayla büsbütün acıklı hal almış bir durumu bütün çıplaklığıy- Ta gözler önüne sermektedir. Mesele, sadece Resmî İlânlar yüzünden bugün Basının içinde bulunduğu karışıklık ve bir Demokrasinin Dördüncü Kuvveti olan organın görevini yapamaması neticesi doğan sorumsuzluk değildir. Ekinci Gazetesi, büyük bir cesaretle, "Anadolu Basının ayakta böyle tutuyoruz" kalkanını kendi şahsi çıkarlarıma örtü yapanları da teşhir etmekte ve bir Anadolu gazetesi sıfatıyla isin içyüzünü açıklamaktadır. Yapılmakta olanın tek kelimeyle ayıp olduğunu ve milletin malının böyle israfina hiç kimsenin göz yummaya hakkı bulunmadığını hiç bir yazı bu samimi yazıdan daha iyi gözler önüne seremezdi. Bir takım kimselerin geçinmek için devleti, basını ve hazineyi bu şekilde istismarına mutlaka son vermek, gazeteciliği hakkı olan şerefli ve itibarlı yere, parazitlerinden temizleyip oturtmak Büyük Meclisin, büyük görevlerinden biridir.

Yıktığımız devreye "yağma ve soygun devri" adım •evdik. Bu devri bu iddia ve kanaatla kapadıktan sonra beklenir ki "Hukuk ve Anayasa devri"ni açanlar, bilûmum suiistimal ve yağma kapılarını kapatsınlar ve bu nakıs mecrayı açık tutan hükümleri, metinleri sonuna kadar tasfiye etmeyi başlıca vazifelerden biri saysınlar.

Geçen zaman, hükümetin böyle bir endişeyi lüzumu kadar duymadığını, ilgili Bakanların ise sadece günü gün etmek politikasına yer verdiklerini göstermiş, o itibarladır ki yurdun en uzak köşesinden T. B. M, M. üyelerine seslenmek icabetmiştir.

Bir soru

Önce bir soruya cevap aramak, konuyu İyice kavramamız bakımından yerinde olacak: Türkiyede bir basın ve gazete enflâsyonu diye ifadesi pek mümkün olan bugünkü duruma hangi saikle geldik? Fikir mücadelesi mi, gerçek gazetecilik mi, yoksa resmi ilân ticareti cabası mı memlekette bugün adeta okuyucu yekonundan çok gazete çıkmasına yol açmıştır?

Değişmez cevap şudur: Resmî ilân ticareti.

İster topyekûn Anadolu basınına, ister kendilerini Anadolunun üstünde sayan Ankara, İstanbul ve İzmir basınına bakınız, müşahede edeceğiniz genel görünüş budur.

Bir kamu ve bir kurum

Resmi ilân parası yağmasını ilk tecviz eden şey ihtilâle kadar Artırma - Eksiltme Kanunu olmuş, İhtilâlden sonra Basın İlân Kurumu adı verilen ve ne olduğu el hak bilinmiyen bir teşekkül, her yıl devlet hazinesinden milyonlar ve milyonlarca liranın çarçur edilmesine ya seyirci kalmış, yahut bidayeten vazedilen ve elden geldiği kadar bu yağmayı Önlemeye matuf bulunan hükümlerden bir tatbikat devresi geçmeden rücu etmek suretiyle bunu teşvik etmiştir.

İlândan maksat?

Bir ilkokul öğrencisine sorsanız, ilândan maksadın "duyurmak" olduğunu söyler ve devamla "bu duyurmanın ilgilisine duyurmak" olduğunu ifade eder. Bu gün parası milyonlar halinde devlet hazinesinden ödenen ilânlarda "duyurma" şartı gerçekten yerine getirilebiliyor mu?

Bütün Anadoluda resmi daireler ve bir de ilân büroları için günde 15-20, yahut 200 adet basıp, diyelim ki hepsini satan istisnasız bütün gazeteler, duyurma hizmetini bu boydaki tirajlarla yerine getiremiyeceklerine göre okuyucusu, abonesi, satıcısı olmıyan, mündelecatları da haftalık Ankara - İstanbul gazetelerinin köhne haberlerinden ibaret bulunan bu resmi ilân tezgâhlarım, bu fakir milletin dolar, mark ve sterlin yardımına muhtaç fakir hazinesinden beslemek, akla, mantığa, hukuka ve Anayasaya uygun düşebilir mi?

Misali

Her Anadolu şehrinde bir belediye hoparlörü, bir resmi ilânı 3 dakikada 5 bin kişiye 15 lira ücret mukabilinde duyurabilir. Fakat aynı şehirde aynı resmi ilânı 1000 - 1600 lira hazineden ücret ödeyerek neşrettirdiğiniz gazete, 15 yılın tecrübesiyle iddia ediyoruz

Bu sese kulak veriniz.

ki, 15 kişiye duyuramaz. Neden mi? Çünkü bu gazetenin tirajı da 15 dir. Bunlar da kanunen göndermek mecburiyeti olan valilik, savcılık, emniyet, ilan bürosu ve eğitim daireleri için tab edilmiştir.

Yine tecrübeyle söylüyoruz, bir resmî ilânın gazetelerimizde yayınlanmasına rağmen, derpiş ettiği konu için ihale *günü* talip zuhur etmediği ve fakat aynı ilânın, ilgili dairenin kapısındaki ilân tahtasına talikini müteakip o işe talip çıktığı, Anadolu şehirlerinde her günün vakıasıdır. Yüzlerce ve binlerce lira ücret ödenen gazete ilânı duyuramamış, buna mukabil 5 kuruş sarf edilmeden ilân tahtasına asma keyfiyeti arttırma, ya da eksiltmeye talip sağlamıştır.

1934 tarihli olan Artırma - Eksiltme ve İhale Kanunu 15 bin liradan fasla ihaleler için biri devlet merkezinde olmak üzere ilânın büyük şehirlerde yayınlanan iki gazeteye verilmesini âmirdir. Bir de mahallinde ilân, etti üç!

Bütün Anadolu ilânlarını Ankara ve İstanbula da çeken bu hükmün, tatbikatta ne sağladığını, yahut hangi lüzum ve zarurete dayandığını, binlerce misalden biri ile tesbite çalışalım:

Meselâ Karsın Pazarcık, ya da Posof ilçelerindeki askerî birliklerin hayvanları için 15 bin liralık saman veya kışlaların sobaları için bir o kadar liralık odun yahut tezek alınacak... Bunun için Karsta, Ankarada ve İstanbulda üç ayrı gazete ile dörder defalık üç ilân yapılıyor.

15 bin liralık bir mübayaanın 1934 deki değil, 1963 deki Ölçülerle değeri nedir?

Ankara, yahut İstanbuldan hangi iş adamı Posof ve Pazarcıkın 15 bin liralık tezek, ya da saman ihalesi için kalkıp Karsa gelir? .

Ankara ve Îstanbulda bu ilânın yayınlandığı akşam gazeteleri başka hangi şehirlerde satılır ve kimlere duyurur?

Bugün artık 1934 ün şartları içinde değiliz. Nerede bir birlik bir resmî sektör varsa orada bu birlik, ya da sektörün mübayaa ihtiyaçlarını cevaplandıracak bir iş adama kadrosu ve firmalar teşekkül etmiştir. Demek istiyoruz ki, Pazarcıkın saman ve tezeğini Digor, ya de Karstaki iş adamları vermekte iken, bunun ilânını Ankarada yayınlanan bir akşam gazetesinde neşrettirip binlerce lira ödemek, yağmanın ta kendisidir. Bu sebeple yalnız bu misalin bütün yurt sathına şamil binlerce çeşidini 1934 de yürürlüğe giren ve 1963 ün gerçeklerinden pek uzakta kalan bir kanunla desteklemek, memlekete ve millete ihanettir.

"Basının meseleleri"

Ankara Radyosunun üç gün önceki bir yayınından Öğrendik: Ankara, İstanbul ve İzmir gazeteleri sahipleri ile fikir işçileri temsilcileri geçen hafta bir toplantı 'yaparak -radyoya gör- çeşitli basın mevzuları üzerinde görüş birliğine varmış ve 2490 sayılı kanunda basınla ilgili hükümlerin, yani ilân hükümlerinin, değiştirilmesi için teşebbüslerde bulunulmasına oy birliği ile karar vermişlerdir.

Ankara İstanbul ve İzmirin sayın gazete sahipleri ile geçimlerini bunların kasalarından temin eden sayın fikir işçileri, elbette bu kararı alacaklardır. Büyük tirnjlarma, geniş reklâm ve hususi ilân gelirlerine ilâve* yeten Posofun saman Pazarcıkın tezek ilânını da neşretmek ve paralarını kasalarına doldurmak imkânını kendi dilleri ve elleri ile kesmelerini mi bekliyeceğiz?

Buna "Basının meseleleri" toplantısı değil, üç şehrin gazete patronlarının menfaatleri toplantısı demek lâzım geleceğini, sanırız kendileri de harice karşı olmasa da kendi vicdanlarına karşı kabul ederler.

15 yıldan beri bu yolda olan bir gazeteci sıfatiyle inancımız Türk Basının resmî ilân menfaati ve bundan gelen menfaat çekişmesi yüzünden dejenere olduğu, madde hırsının gazeteciliği soysuzlaştırdığı merkezindedir, mevduat tatbikatının da bu sükûtu tahrik ettiği meydandadır.

Çare

Ya resmî ilânı basının bünyesinden söküp atacak bir formül (devlet eliyle bir resmî ilân gazetesi çıkarmak gibi) bulmak, yahut Artırma ve Eksiltme Kanununu 1963 ün icaplarına göre değiştirdikten sonra fikirsiz ve istikrarsız bir Basın İlân Kurumu yerine ciddi bir teşekkül vücuda getirerek her yıl milyonların sokağa dökülmesine mani olmak lâzımdır.

100 liralık bir zimmeti olan bir tahsildar, 5 yıl hapiste inleten bir devlet nizamı içinde 100 milyonların bilinen şekilde hazneden kaçırılmasına ön olup, seyirci kalmak bu hazinenin sahipleri ve bekçileri namına hazin bir tecellidir;

Dostlarının yardımına muhtaç fakir bir milletin hazinesi böyle 'idare ve anlatmaya çalıştığımız şekilde heder edilemez.

Kararnameler

Hayrete düşenler

17 sayılı Para Koruma Kararnamesine ilişkin ve sermaye hareketleriyle ilgili 1 numaralı tebliğin piyasada incelenmesi, birçok kimseyi hayrette bıraktı. Bu hayret, tebliğin kendisinden değil; bundan bir ay önce -26 Ocak 1963 tarihinde- AKİS'in "İs Alemi" sayfasıyla kurulan münasebetten ileli gelmekteydi.

Hakikaten, 26 Ocak tarihli AKİS'in İş Âlemi sayfasında çıkan "Borçlar" başlıklı yazıda, 2 Nisan 1962 tarihinde çıkarılan ve 1 Eylül 1962 tarihinde değiştirilen 14 sayılı Türk parası kıymetini koruma kararına •k karardan bahsedilmekte, bu kararın işleyebilmesi için yapılması gerekli değişikliklere temas olunmaktaydı. 14 sayılı Türk parası kıymetini koruma kararı, Türkiyede oturan şahısların ticarî borçlarının Türkiyede Türk Lirası olarak 'kullanılması şartlarını tespit etmekteydi.

Bu arada, 3. bölümdeki C fıkrasında, borçların, Türkiyede yapılacak masraflar için kullanılmasına temas edilerek, herhangi bir döviz transferine müncer olmamak, ithalât ve ihracatla ilgili bulunmamak kaydiyle Maliye Bakanlığı tarafından uygun görülecek masraf ve mübayaalar için kullanılabileceği belirtilmekteydi. Ancak, bu masraf ve mübayaaların nelerden ibaret olacağı bir türlü anlaşılamadığı için, konsolide paralar memleketimizde kullanılamamaktaydı. AKİS'in temas ettiği bu nokta, sermaye hareketleriyle ilgili tebliğin 4. bölümünde nazarı dikkate alınmış ve 72, maddenin C bölümünde Maliye Bakanlığı tarafından uygun görülecek masraf ve mubayaalar arasında gayrimenkul mübayaalarının yapılabileceği zikredilmiştir.

Bu suretle masraf ve mübayaalar bölümü işleyebilecektir. Esasen, konsolide paraların sahipleri gayrimenkul mübayaalarından başka bir şey düşünmemekteydiler. Zira, konsolide paralarla ya yatırım yapılacak veya gayrimenkul mübayaa edilecektir. Gayrimenkul kelimesinin ilâvesi bu imkanı da sağladığı için, artık iş, memleketimizdeki konsolide para sahiplerinin müesseselerine düşmektedir. İtiraf etmek lâzımdır ki, bu konuda Maliye Bakanlığı en geniş toleransı göstermiş durumdadır ve konsolide para sahiplerine itiraz edecek bir nokta kalmadığı için, ilgililer, yüksek sesle olmasa bile, içlerinden "Hodri meydan!" demektedirler.

Marka mecburiyeti

Geçen hafta Resmî Gazeteyi inceleyenlerle AKİS'i okuyanlar ikinci defa hayrete düştüler. Bu hayret, 15 Şubat 1963 tarihli AKİS mecmuasında, 15 Şubat 1962 tarihli -yani bundan bir yıl önce ve 6/180 sayılı marka mecburiyetine ait kararname nin üç ay uzatılacağı haberinin verilmesinden doğmaktaydı. Hakikaten 16 Şubat tarihli Resmî Gazetede marka mecburiyeti kararının üç ay, yani 15 Mayıs 1963 tarihine kadar uzatıldığına dair kararname yayınlandı.

6/180 sayılı kararın üç ay sonraya bırakılması, bu konuda yeni bir kararnamenin yayınlanması isteğinden ileri gelmektedir. Yeni kararnameye, marka mecburiyetine tâbi tutulacak yerli mamullerin veya yarı mamullerin neler olacağını gösteren bir liste eklenecektir. Bu suretle her maddeye değil, ancak lüzumlu mad-

Kotaya Müracaat Süresinin Uzatılması

Fatih İNAL

İthalat Yönetmeliğinin 7. maddesinin I/A fıkrasında, "Tahsisli ithal malları listesinden kotalara yapılan müracaatlar, her kota için ayrı ayrı olmak, sıra numarası gösterilmek, istenen dövizin Türk Lirası tutarının % 10 nispetinde teminat yatırılmak ve 5. maddedeki şartlara uyulmak suretiyle listenin Resmi Gazetede ilânı gününden itibaren bir ay içinde yetkili bankalara yapılır" denilmektedir.

10. maddeyse, yetkili bankalar tarafından nakden alınan teminatın Merkez Bankasında ilgili banka namına açılacak bir hesaba her hafta sonunda global olarak devredileceğine işaret olunmaktadır. Bu maddenin -yani 10. maddenin- önemi daha o zamandan anlaşılmış ve AKİS mecmuasında da belirtilmişti. Zira şimdiye kadar nakdi teminatlar yetkili bankalara effektiv olarak yatırılmamakta, daha ziyade banka teminat mektupları verilmek suretiyle idare edilmekteydi.

, Ticaret Bakanlığının 10. maddede getirdiği hükümle piyasadan bu İmkân alınmış, ithalât yapacak tüccarın % 10 teminatı peşin olarak vermesi istenmiştir. Bu düşünce tarzı bir bakıma makbul sayılabilirdi. Zira akreditif bedelinin % lOO'ünü ödemesi gereken bir ithalâtçının, malın hiç almazsa % lO'una tekabül eden bir kısmını ödemesini istemek normal bir düşünce tarzıdır. Fakat bizim piyasanın çalışma sistemi iki bakımdan bu makul düşünce tarzına aykırı bir mahiyet taşımaktadır. Bir kerne, kâh enflâttyonist sistem, kâh para darlığı dolayısıyla bizim piyasa oldum olası % 100 kredi ile çalışmayı itiyat haline getirmiş ve bir türlü bu itiyadından kurtulamamıştır. Öte yandan, tevziat taleplerle mütenasip olarak yapıldığından, firmalar istedikleri miktarda mal alabilmek için çok yüksek nispetlerde müracaatta bulunmak zorunluğundadırlar. Bu nisbetin kotanın % 20'sini aşmasına izin verilmekle beraber, haddizatında % 20 nispeti de muazzam rakamlara varmaya kâfidir.

İthalatçı kotası 27 milyon dolar -veya 243 milyon lira- olduğuna göre, birbiri üzerine en az beş misli talep yapıldığı düşünülecek olursa, bir milyar liralık talep ve bunun için de 100 milyon liralık teminat yatırılması gerekeceği aşikârdır ki bu parayı efektiv olarak piyasanın bir ay içinde temin edemiyeceği de hesaplanması gereken bir husus olmalıydı.

İşte bütün bu sebepler yüzünden X. Kotaya yapılan müracaatlar istenilen seviyeye ulaşamamış ve bir ay olan müracaat müddeti Şubat sonuna kadar uzatılmıştır. Bu kararın büyük bir iyiniyetle alındığını inkâra İmkân yoktur. Ancaak... -İşin bir değil, müteaddit ancakları vardır. Evvelâ kotaya müracaat müddeti 4 Şubatta sona ermiş, sürenin Şubat sonuna kadar uzatıldığına dair sirküler bundan beş gün sonra, 9 Şubatta çıkarılmıştır. Bu .suretle, Ticaret Bakanlığı olmuş bitmiş, artık üzerinde görüşülmemesi gereken bir konuyu beş gün sonra tekrar canlandırmıştır. Bu hareket, bundan sonraki kotalara müracaat müddetinin uzatılabileceği intibaını piyasada uyandırmıştır ki, alınan kararlara itimadın sarsılması bakımından bunun önemi çok büyüktür.

Öte yandan, miktarını bilmemekle beraber, aşağı yukarı 100 milyon lira diyebileceğimiz teminatlardan doğan bir paranın Merkez Bankası kasalarında yirmibir gün fazla yatmasına yol açmıştır. Ayrıca, büyük sıkıntılarla zamanında teminatı yatırmak için para bulan ithalâtçılar aleyhine bulmayanlar korunmuş, bu suretle, kararlara riayet edenler bir nevi cezaya çarpılmışlardır. Bütün bunların üzerine bir ay zarfında teminatı bulup buluşturamayanların tekrar verilecek 21 günlük bir sürede para bulacaklarını ümit etmenin de lüzumsuz bir iyimserlikten ileri geçmiyeceğini kabul etmek lâzımdır.

Bir nokta daha var... -İlk anda pek önemli görünmemekteyse de- 25" 26 - 27 Şubat tarihleri bayram dolayısıyla tatil olduğu için, teminat yatırmak sadece 28 Şubata kalacak, o gün de Merkez Bankası vesika ile ekmek dağıtılan fırınlara dönecektir.

İşte bütün bu ihtimalleri evvelden hesaplamak lâzımdır.

delere marka vurulması imkânı sağlanacaktır. Bu arada tıbbi ve ispençiyari müstahzarlara marka vurme mecburiyeti de kaldırılabilmiş ola caktır.

Öte yandan, yeni kararnamede, 6/180 sayılı karardaki kati ve lüzumsuz hükümlerin yumuşatılmasına da gidilmelidir. Bu anda, tüzükteki, sadece 10x5 cm. ilk "Türk Malı" ibaresini gösteren birinci şekildeki gibi değil, fakat 'T. M." veya daha ufak bir "Türk Malı" ibaresi konulması imkânı da sağlanmalıdır. Bundan başka, yabancı memleketlere ihraç olunacak mamullere sadece '"Made in Turkey" ibaresi -Madde in Turkey değil, tabii!- konulması mecburiyeti de kaldırılmalı, o memleketin lisanıyla "Türk Malı" olduğunu belirten yası yazmayı sağlayacak bir hüküm getirilmelidir.

Velhasıl gaye, Türkiyede imal edilen mamul ve yarı mamullere vurulacak damgaların, malın Türkiye menşeli olduğunu ispat edecek bir işaretten ileri seçmemesine hizmet maksadını taşıdığını unutmanı ak olmalıdır. Bunu sağlıyacak bir işaret görünür yerde olduktan sonra, ister "Made in Turkey" olsun, İster "Türk Malı", ister "T. M.", maksadı değiştirmiyecektir.

Öte yandan, yayınlanacak bu karar gene de -ve yeniden- bir hazırlık devresine ihtiyaç göstereceği için. muayyen bir müddet sonra yürürlüğe girmelidir. Her ne kadar bu müddetin sona ermesinden onbeş gün önce kimse harekete geçmiyecekse de, böyle bir tedbire gene de ihtiyaç vardır.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Silâhsızlanma

Sisyph'in kayası

Yıllardır süregelen silâhsızlanma görüşmeleri, iki aylık bir inkıtadan sonra, geçen haftanın başında Cenevrede yeniden başladı. Dörtbuçuk yıldan beri devam eden silâhsızlanma münakaşaları, mitolojideki Sisyph'in dağın zirvesine çıkarmak zorunda olduğu kayası gibi her gayretin sonunda biraz daha aşağıya düşüyor, daima başlanılan noktanın çok daha gerisine dönmek zarureti ortaya çıkıyordu. Son. defa başlayan görüşmelerde kaydedilen gelişmenin böylesine aldatıcı bir iler- i lemeden mi ibaret olduğunu» yoksa bir anlaşmaya doğru mu gidildiğini şimdiden kestirmek mümkün değildir. Yalnız, bu konuda şimdiye kadar ulaşılmamış bir noktaya gelindiği de muhakkatır. Yeni görüşmeler, Sovyetler Birliğinin artık mahallinde Kontrol esasına İtiraz etmekten vazgeçmiş, yılda iki veya üç kontrolu kabul etmiş olduğu bir devreye rastlamaktadır.

Geçen Salı günü başlayan görüşmeler iki yeni mesele etrafında toplandı. Bunlardan birincisi, Sovyetler Birliği tarafından yapılan bir tekliftir. Teklif, Birleşik Amerikanın, yabancı bir ülkeye ait arazi veya deniz üzerinde nükleer silâhlar bulundurmasına mâni olucu mahiyetteydi. Bu durumda Polaris denizaltıları ile ilgili projenin de iptali gerekiyordu. Aslında, böyle bir teklifin kabul edilme şansı mevcut değildi. Dünyadaki kuvvet dengesini altüst edecek olan bu teklifi Sovyetlerin de çok fazla ciddiye almadıkları ve bunu diplomatik taktik endişeleriyle öne sürdükleri daha sonra anlaşıldı. İngiltere Devlet Bakanı Joseph B. Godber, Sovyetlerin çıkışının Batıyı kendisini savunma zorunda bırakmak için hasırlanmış bir hamle olduğunu söyledi. Bununla beraber Batılılar, bu konu etrafında Sovyetlerle sert bir tartışma açmaktan dikkatle kaçındılar. Görüşmeleri çıkmaza götürecek bir yola girmekte fayda yoktu. Sovyetler de bu konu üzerinde pek fazla durmadılar ve teklifi, müzakereleri torpil leme kararını verdikleri zaman kullanmak üzere, dosyasına soktular.

Görüşmelerin ağırlık noktasını teşkil eden ikinci mesele, silâhsızlanmanın mahallinde teftişi konusunda Sovyetlerin takındığı tavır oldu. Mahallinde teftiş, silâhsızlanma münakaşalarının en dikenli konularından birisiydi. Şimdiye kadar yapılan görüşmelerde taraflar nihayet bu noktaya gelip takılmışlardı. Birleşik Amerika, silâhsızlanan bölgelerin tarafsız organlar tarafından yıl da 12-20 defa teftiş edilmesi gerek" tiğini öne sürüyordu. Sovyetler ise bu teftişlerin casusluk amaçlarıyla kullanılabileceği ve bunlara lüzum olmadığı kanaatindeydi. Bu durumda, tarafları uzlaştırmak için kontrolü otomotikman yapacak teknik vasıtalar araştırıldı. Fakat teklif edilen âletlerin hiç birisi kontrolu hatasız bir şekilde yapabilecek mükemmellikte değildi. Bizzat insanlar tarafından kontrolun yapılması zarureti vardı.

Münakaşaların böyle bir çıkmaza girdiği bir sırada Sovyetler, silâhsızlanan bölgelerin taraf sız organlara mensup heyetler tarafından kontrolunu kabul edebileceğini açıkladı. Fakat bu defa da başka bir güçlük ortaya çıktı: Sovyetler, kontrolu yapacak heyetin, yılda ancak iki veya üç defa topraklarına girmesine müsaade edeceğini açıkladı. Halbuki Birleşik Amerika, yılda en az sekiz, on kontrol yapılmadığı takdirde gerçek durumun anlaşılmasına imkân olmadığını söylüyordu.

Kontrol meselesi

Şimdi devam, eden görüşmelerde bu güçlüğü halledecek bir yol aran-. maktadır. Sovyetler, Batılılar bu konuda büyük bir tâviz vermedikleri takdirde, görüşmeleri devam ettirebilmenin mümkün olmadığını öne sürdü. Sovyet Dışişleri Bakan Yardımcısı Wasiliy Kuznetsov, konuşmasını "Şimdi artık herşey Birleşik Amerikaya bağlıdır" diye bitirdi. Birleşik Amerika da şartlarından vazgeçmek niyetinde olmadığını açıkça ifade etti. Amerikanın silahsızlanma konferansındaki haddelemesi William C. Foster, Krutçefin esas itibariyle mahallinde teftiş yapılmasını kabul edişim denemelerin durdurulması konusunda samimi bir arzunun ifadesi olarak karşıladıklarını, fakat teklif edilen teftiş sayısını bir ültimatom olarak görmediklerini söyledi. Foster'a göre, bir anlaşmaya varılabilmesi için Sovyetlerin bu sayı Üzerinde müzakere açılmasını kabul etmesi gerekiyordu. Ayrıca, "mahallinde kontrol" esası üzerinde bazı siyasi sebeplerle ısrar ettikleri iddiasını da reddederek, buna teknik zaruretlerin yol açtığını anlattı. Yapılacak teftişler vasıtasıyla tetkik edilen bölgenin iç işlerine müdahale edilmeyeceği gibi, casusluk ihtimaline karşı da her türlü tedbir alınacaktı. Bu bakımdan yapılması gereken Şey, teftiş usulünün teferruatı ile ilgili meseleleri oturup müzakere etmekti. Fakat Kuznetsov, Batılılar yılda yapılabilecek iki veya üç teftişlik kotayı kabul etmedikleri müddetçe, bu konuda müzakerelere girişmeyi reddetti.

Görüşmelerin oklukça önemli bir merhaleyi aştığı halde, teferruat sayılabilecek bir meseleden dolayı çıkmasa girmesi karşısında 17 üyeli eli silâhsızlanma konferansına katılan diğer memleketler, tarafları uzlaştırabilecek bir formül aramaya başladılar. Kanada delegesi Burns, bu ihtilaflı konun unun bir tarafa bırakılarak diğer meselelerin ele alınmasını tavsiye etti. Taraflar arasındaki anlaşma ilerledikçe güçlüklerin daha kolayca halledilebileceğini ileri sürdü. Brezilya delegesi de sekiz tarafsız ülkeyi ihtilâfa süratle el koymaya çağırdı. Uyuşmazlık noktalarının büyük bir önem taşımadığına işaret ederek "Her iki tarafın da açıkça kabul ettiklerinden çok daha geniş bir alanda anlaşma sağlanabilmiştir. Bu durumda başarısız-

lığa uğramayı kolayca kabul edemeyiz" dedi. Bu arada Cenevredeki Kalkınma Konferansına iştirak eden Doğu ve Batı blokları ile tarafsız ülkelere mensup 100 den fazla tanın* mış bilim adamı bir bildiri imzalayarak, silâhsızlanma konferansına katılan devletleri genel bir silâhsızlanma anlaşması imzalamaya ve milletlerarası kontrol altında nükleer denemelere son vermeye çağırdılar. Bilim adamları, bildirilerinde, dünyanın silâhlanması için harcanan 160 milyar dolardan fazla paranın az gelişmiş ülkelerde hayat seviyesinin yükseltilmesine harcanması gerektiğini söylediler.

Sovyetlerle Amerika arasındaki, şimdiye kadar çeşitli örneklerini gördüğümüz yakınlaşma hareketinin, bu, çağımızın en önemli meselesinde de kendisini hissettireceğini bekleyenler hiç de az değildir. Fakat unutmamak lâzımdır ki, silâhsızlanmanın halli karşılıklı iyiniyet ve yakınlaşmanın dışında daha birçok şartın da gerçekleşmesine bağlıdır. Silâhsızlanma yolundaki tehlikeli < virajlar henüz açılmamıştır.

Silâhların gölgesinde

Geçen ay İngiltere ile Birleşik Amerika arasında imzalanan Nassau anlaşmasının tatbikatıyla ilgili meseleleri görüşmek üzere bugünlerde Washington'da iki devlet temsilcilerinin müzakerelere başlayacağı açıklandı. Bilindiği gibi Kennedy, Nassau anlaşması ile Avrupanın savunması konusunda yeni bir adım atmıştı. Bu anlatmaya göre Birleşik Amerika, İngiltereye, harp başlığı taşımayan Polaris füzelerinden satmayı kabul ediyordu. Bu füzeler İngilizler tarafından imal edilecek nükleer denizaltılar vasıtasıyla taşınacak ve Avrupanın savunması amaçıyla NATO emrine verilecekti. İngiltere olağanüstü bir tehdit karşısında kaldığı zaman bu füzeleri kendi savunması için de kullanabilecekti.

Fakat İngilterenin nükleer denizaltı kuvvetinin ancak 1970 yılı civarında hazırlanabileceği de yapılan hesaplarla anlaşılmıştı. Avrupanın müşterek savunma sistemini bir an önce kurmak niyetinde olan Kennedy ile Macmillan, hali hazırda mevcut nükleer vurucu kuvvetlerini NATO sistemi içinde birleştirmek kararını aldılar. Bu durumda İngilterenin nükleer silâh taşıyan uçaklarını NATO'ya devretmesi gerekiyordu. Birleşik Amerika da, bu kararın bir sonucu olarak, üç polaris denizaltısını, önümüzdeki ayın sonuna doğru NATO emrinde kullanılmak üzere, Akdenize gönderecektir.

Birleşik Amerika şimdilik, NATO'nun Avrupa Yüksek Kumandanı amerikan General Lyman L. Lemintzer'e bağlı, üç kısımdan ibaret bir nükleer kuvvet düşünmektedir. Bu Uç kısımdan birincisi, Amerika tarafından NATO'nun kontrolüne veri" len, kendisinin sahip olduğu ve kendi elemanlarıyla kullanılabilen bir nükleer kuvvet olacaktır. Aynı şekilde hazırlanmış bir ingiliz kuvveti ikinci kısmı teşkil edecektir. Üçüncü kısım ise, isteyen bütün NATO devletlerinin iştirak edebilecekleri ve masraflarıyla gerekli elemanları gene bunların sağlayacakları milletlerarası' bir kuvvetten ibaret olacaktır. Bu milletlerarası kuvvete İtalyanın, Batı Almanyanın ve Belçikanın iştirak etmesini Birleşik Amerika bilhassa istemektedir.

NATO üyesi devletlerin kendi nükleer silâhlarına sahip olmaları ihtimalinin belirdiği bir sırada Birleşik Amerika böyle bir plânla ortaya çıkarak hem Batı savunmasını tek elden en müessir şekliyle sağlamak istiyor, hem de Sovyet Rusya karşısına tek başına çıkarak, pazarlık şansını azaltmamaya çalışıyordu. Üstelik, nükleer kuvvetlerin çoğalmaması bir atom harbi tehlikesini azaltabileceği gibi, muhtemel bir silâhsızlanmanın daha kolayca gerçekleştirilmesini de sağlayaçaktı. Ayrıca, Kennedy'nin plânı, Batı Almanyanın nükleer kuvvet haline gelmeden böyle bir kuvvete katılmasını da mümkün kılmaktaydı.

De Gaulle bu plâna muhalif kalmış ve kendisine yapılan teklifleri reddetmişti. O, Avrupada Amerikanın iştirak etmediği müstakil bir nükleer kuvvet kurmak niyetindeydi. Fransanın menfi tavır takınması, Kennedy'nin, plânının tatbikatım öne almasına yol açtı. Bu yüzden, daha hangi üslere yerleşeceği meselesi halledilmeden, Nisan başında Akdenize üç polaris gönderileceği ilân edildi. Polaris taşıyan bu denizaltıların İtalya ve Türkiye'deki Jüpiter füzelerinin sökülmesini mümkün kılacağı da açıklandı.

Şimdi Washington'da başlayacağı bildirilen müzakerelerde bu anlaşmanın teknik yönden yaratacağı meseleler ele alınacaktır. Tetkik edilecek konular arasında, Polarislerin İngiltereye satılışı ve her iki devletin NATO'ya tahsis edeceği silâhlar da yer almaktadır. Bilhassa Polarislerin fiyatı üzerindeki müzakerelerin çok hararetli çekişmelere sahne olacağı muhakkaktır. Bilindiği gibi, İngiltere, Nassau anlaşmasıyla, füzelerin istihsal masraflarının tamamı ile, füzelerin geliştirilmesi için hazırlanan programın gerektirdiği harcamaların % 5 ini ödemeği kabul etmişti

Film: "Aramıza Kan Girdi"

Rejisör: Tarık Dursun

senaryo: M. Hasan Göksu

Fotoğraf Direktörü: Orhan Kapkı

Oyuncular: Ahmet Mekin, Semra Sar, Kadir Savun, Kenan Pars, Aysel Tanju, Suphi Kaner, Suzan Avcı, Hayati Hamzaoğlu, Senih Orkan. Siyah - Beyaz bir türk (Bronz - Erman Film prodüksiyonu) filmi.

Konu: "Aramıza Kan Girdi", fransız sinemasından örneklerini bol bol gördüğümüz malûm serie - noir'lardaki gibi eli tabancalı kanlı haydutlara karşı cesur ve yumruğuna kuvvetli bir "kahraman"ın başından geçen maceraları hikâye etmektedir. Sahte dolar kaçakçılığı yapan bir şebekeyle, Enterpollü "kahraman" ve iriyarı, fakat babacan polis arkadaşı kıyasıya mücadele ediyorlar. "Kahraman", son yılların ucuz polis romanlarmdaki hafiyelere benzetildiğinden olacak, arada kadınlarla haşır neşir olmaktan da pek uzak durmuyor. Sevişiyor, içkisini içiyor, sigarasını hiç ağzından eksiltmeden, önüne gelen fena adamlarla yumruklaşıyor, arabalarla takiplere çıkıyor ve tabancasının kurşunlarını şebekedekilerin "karınlarına dolduruyor'"

Oynıyanlar: "Aramıza Kan Girdi" bol yıldızlı bir film En küçük role bile «©aradan, Kaner ve Orkan gibi- isim yapmış oyuncu çıkarılmış. Bu nevi polisiyelerde olduğu gibi her oyuncu -rolü de pek birşey istemiyor zaten*, üzerine düşeni yapıyor. "Kahraman"da Ahmet Mekin, bilinen Eddie Costantine'nin Lemmy Caution'unun dışında. Daha sert, daha ciddi bir yerli Mayk Hammer.

Beğendiğim: Filmin rejisörü Tarık Dursun, tenkidçilikten sinemaya geçme. Yani, işi kuvveden fiile çıkarmakta. Yazılarına bakarak, yeni rejisör, eski tenkidçi Tarık Dursundan ilk film olarak bir serie-noir'la karşılaşmak şaşırtıcı oluyorsa da; İyiye yaklaşan, seyirciyi sıkmayan ve filme bağlayıcı düzgün bir sinema anlatımı, rejisörü okur . seyircisine bir dereceye kadar bağışlatabiliyor. Rejisör Dursun,' incir çekirdeğini doldurmayan havada bir hikâyede, yer yer dikkati çeken kadrlar ve imajlar tertip ve tesbit ediyor. A. Koray - A. Mekinli uzun sevişme sahnesi, Beyoğlulu takip ve hemen onun arkasından gelen kavga sahnesi, eski tenkîdçi yeni rejisör Dursunun "Aramıza Kan Girdi"den sonraki çevireceği filmler için kendisine ümit bağlanmamasında şimdilik hiç bir sebep göstermiyor. Rejisörün yerli sinemamız için hayli yeni olan bir başka tarafı da. uzun ve devamlı sahne çalışmalarıdır. Adını bu filmde fotoğraf direktörtü olarak gördüğümüz O. Kapkı, filmin rejisörü gibi sağlam ve gelecek için beklenilir bir çalışma gösteriyor.

Beğenmediğim: Eski tenkidçi yeni rejisör Tarık Dursun, "Aramıza kan Girdi" ile başarılı bir deneme yapmıştır. Fakat, doğrusu istenirse, denemenin bir polisiye değil de muhtevalı ve hikâyesi sağlam bir filmi ması gerekirdi.

Sonuç: "Aramıza Kan Girdi", bıkkınlık getirmeye başlayan yerli komedi filmleri "furya"sında değişik bir konuyu işlemesi bakımından ilgi çekici bir filmdir.

R.T.

Hayat defterinden YAPRAKLAR

Nişanlandılar. Ulus gazetesi muhabirlerinden Yılmaz Gümüşbaş ile, Nusret Babanın yeğeni Semra Özdemir, 16 Şubat 1963 Cumartesi gecesi, Nusret Babanın evinde yapılan törenle nişanlandılar. Gençlerin i bu, İlk nişanlarıdır.

•

Nişanlandılar. Sabık ve müntehir İçişleri Bakanı Namık Gedik'in oğlu Arda Gedik ile Gazeteci, Hikmet Yazıcıoğlunun kızı Emine Yazıcıoğlu nişanlandılar. Arda 23, Emine 21 yaşındadır. Gençler ilk defa dünyaevine gireceklerdir.

Evlendiler. Sayıştay Denetçisi ve Ankara Türk Devrim Ocağı Başkanı Yüksel Altıner ile, tanınmış kadın terzisi Enver Baykalın yeğeni Piraye Baykal 21 Şubat 1963 Perşembe günü evlendiler. Ankara Orduevi salonunda yapılan düğün son derece neşeli geçti. Gençlerin bu, ilk evlilikleridir.

Evlendiler. Adanalı Tunca ailesin' den İsmail Tunca ile Arife Ünlükaya evlendiler. Arife Ünlükaya 20, İsmail Tunca ise 28 yaşındadır. Gençler ilk defa dünyaevine girmektedirler.

•

Evlendiler. Zonguldağın genç ve enerjik doktorlarından Hasan Dinçer Kişioğlu ile Ülkü Orbay evlendiler. Dinçer 28, Ülkü Orbay 21 yaşındadır. Gençlerin bu, ilk evlilikleridir.

•

Öldü. AKİS mecmuası yazı ailesinden Atillâ Bartınlıoğlunun babası Muhsin Bartınlıoğlu, tedavi edilmekte olduğu hastahanede, 19 Şubat Salı sabahı öldü. Muhsin Bartınlıoğlu uzun bir süreden beri çeşitli hastalıklardan mustaripti. Ankara Gazeteciler Sendikası ve Ankara Gazeteciler Cemiyetinin de katıldığı törende Başkentli fikir işçileri hazır bulundular. Öğle namazını müteakip Hacıbayram Camiinden kaldırılan cenaze» aile kabristanına defnedildi. Muhsin Bartınlıoğlu 74 yaşındaydı.

•

Öldü. Türk tiyatro ve sinemasının tanınmış aktörü Salih Tozan, tedavi edilmekte olduğu Haydarpaşa Hastahanesinde, sirozdan kurtulamayarak, öldü. Özellikle baba ve amca rollerine çıkan Tozan 48 yaşındaydı.

MUSİKİ

Konserler

Genç virtüoz

1948 yılının bir kış günü Beyoğlu caddesindeki Saray sinemasının önüne asılan afişlerde İstanbullu müzikseverlerin aşina olmadığı iki isim göze çarpmıştı. İki yıldanberi Paris Konservatuvarında Benedetti ile keman çalışmakta olan küçük sanatçı Ayla Erduran, hocası ile beraber o sıralarda ilk konserini vermeğe hazırlanıyordu. Konserde Bach'ın iki keman için konçertosu çalınacaktı. Sanatçılara, Cemal Reşit Bey idaresindeki İstanbul Şehir Konservatuvarı orkestrası eşlik edecekti.

Fakat ne yazık ki, o zamana kadar rastlanmamış ilgi çekici bir müzik olayına tanık olacaklarından ötürü konser gününü zevkle bekleyen İstanbullu aydınların bu sevinçleri uzun sürmedi. Hâlâ "anlaşılamayan" sebeplerle konser iptal edildi, afişler kaldırıldı, sanatçılar da gerisin geriye Parise döndüler. Bu olayın sebebin! o zamanlar Cemal Reşit Reyle küçük sanatçının ailesi arasında geçen' Ur yanlış anlayışa yoranlar Çıktı.

Sebebi ne olursa olsun, o tarihlerde olaya üzülenler, Cumhurbaşkan lığı Senfoni Orkestrası, geçen Perşembe gecesi iki sanatçının yine aynı sahnede biraraya gelmesine vesile verdiği için sevindiler. O gece Ankara Konser Salonu, sayılı sanat olaylarından birine tanık oldu. Programda önce Beethoven'in Egmont Üvertürü, Prokofiefin 2. Keman Konçertosu ve ikinci bölümünde de Beethoven'in 7. Senfonisi çalındı. Ankaralılar, İstanbulun çok gayretli ve kıymetli şefinin dirayetli idaresini yakından izlemeğe fırsat buldular.

Kaderin desteği

Prokofiefde Ayla Erduran, yirmi iki yıllık gayretlerinin semeresini parlak bir şekilde gösterdi ve "en başarılı türk kemancısı" ünvanını elden kaçırmamış olduğunu ispatladı. Bu büyük ve olumlu sonuçta kendisinin bıkıp usanmak bilmeyen çalışmasının olduğu kadar, ona bu çalışma ortamını ve her türlü maddi imkanları sağlayan -daha doğrusu sağlayabilen- babasının yardımlarının da büyük rolü olduğu şüphesizdir. Gerçekten bugün Türkiyedeki kalburüstü kemancıların hiçbirine nasip olmayan "mükemmel" bir Stradivaryüs uzun yıllar önce Aylaya babası tarafından hediye edilmişti. Kemanın bugünkü değerinin 300 bin lira kadar olduğu sanılmaktadır. Kızını pek küçük yaşta Parise ve sonra New-york'a gönderen ünlü doktorlarımızdan Behçet Sabit Erduran bu konuda hiçbir fedakârlıktan çekinmedi. Ama Ayla da bu şanslı durumdan faydalanmasını bildi, zamanını da imkânları gibi iyi kodlandı. Çağımızın en büyük kemancılarından Zino Francascati'den, David Oistrakh'dan dersler aldı. Katıldığı uluslararası müzik konkurlarında da çok başarılı sonuçlar elde eden genç sanatçı, bilhassa 1958 Brüksel Fuarı sırasında tertiplenen konserlerden birinde bestecimin Ulvi Cemal Erkinin keman konçertosuyla hem kendisini, hem de milli sanat müziğimizi dünyaya tanıtmağa fırsat buldu.

Konsere gelince, Aylanın hocası Oistrakh'ın da çok sevdiği ve yaymağa çalıştığı, Prokofief konçertosu pek öyle kolay yenir yutulur bir eser değildir. Eserde moderne kaçan bir üslûpla romantizmin, hattâ lirizmin yankılarını bulmak kabildir. Bu yönden Prokofief tezatlarla dolu bir besteci sayılmaktadır. İşte Ayla, yorumlanması bu kadar güç eseri, dinleyicileri, solukları kesilircesine izlemeğe zorlayan bir akıcılıkla çaldı. Üstün bir parmak tekniği, rahat ve ustaca kullanılan bir yay, enerji dolu bir çalışla temiz çıkarılan sesler, başarıyı tamamlamağa yardım etti.

' Konserin ikinci yarısında Cemal Reşit Reyin yönettiği orkestra, bilhassa senfoninin son bölümünde, iyiydi. Zaman zaman dinleyiciler, bir tarihte Hermann Scherchen'in *yönetti*ği Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasını dinlediklerini sandılar. Şef olarak Cemal Reşitin belki tek kusurlu tarafı, kürsüde bazan aşırı heyecana kapılıp, coşması oldu. Bu da onun sanatçı tarafını yansıtıyordu. Ama ölçü biraz fazlaca kaçırılmasa. daha iyi olacaktı herhalde...

Cemal Reşit Bey
Takdir toplayan Şef

Dev Kemanın resitali

Geçen haftanın ilk gecesi bazı Ankaralılar, pek ender rastlanan çeşitten bir konseri dinlemek amacıyla Kızılaydaki Alman Kültür Derneğine koştular. O gece davudi sesli bir çalgının, kontrabasın, solocu olarak katıldığı bir resital veriliyordu. Konservatuvarın kontrabas öğretmeni Heinz Fromme, operanın koro öğretmenlerinden Karl Oehring'in eşliğinde her yönden "mükemmel" bir konser verdi.

Programın gayet güzel tertiplenmesinden, çalınacak parçaların iyi hazırlanmış oluşuna kadar titiz bir gayretin ürünü olan resital büyük ilgi ve takdir topladı. Kültür Heyeti Başkanının, resitale başlamadan önce yaptığı uzun konuşmada da belirttiği gibi, Brahms'ın babası "kontrabastan temin *pir* ses çıkarabilmenin imkânsız olduğuna" inanırdı. Bu inancına hak vermek kolaydır. Çünkü, yaylı çalgılar ailesinin en kocaman üyesi olan bu sazı çalmak hem büyük enerji, hem de incelik isteyen bir iştir. Birbirine zıt bu iki şey nasıl biraraya getirilebilir? Hele resital programına konulan Dragonetti ve Koussevitz'ki konçertolarının, çalanın da, dinleyenin de nefesini kesen, birçok güç pasajları vardır. Mamafih Haendel ve Hindemith'in besteleri müzik sanatı yönünden diğerlerinden çok daha derli toplu ve olum luydu.

Resital, tümüyle olağanüstü bir sanat olayı oldu.

TİYATRO

İstanbul

Şehir Tiyatrolarında

Şehir Tiyatroları üç yeni oyunu daha sahnelerine çıkardılar. Bunlardan ikisi telif, biri tercümedir. Teliflerden biri Nihal Karamağaralının "Mirasçılar" adlı, 3 perdelik yeni oyunu; öbürü de Cevat Fehmi Başkutun onbeş yıl önce, aynı sahnede oynanmış olan "Paydos" udur. Tercümeye gelince bu, Claire Boothe Luce'ün, 12 tabloluk, "Kadınlar" adlı oyunu-

"mirasçılar"

Bu üç oyundan "Mirasçılar", koma halinde iki ayrı odada yatan ve her ân Ölümleri beklenen çocuksuz ve yaşlı bir karı - kocanın, bir teyze ile amcanın, başları ucunda miras larna konmak için bekleşen ve bir takım karışık hesaplarla birinin öbüründen önce ölmesi veya ölmemesi için çırpınıp duran yetişmiş kardeş çocuklarının vakitsiz kavgalarını gös teriyor. Komikle trajiğin ve polis dramının karmaşığı bir oyun, Kemal Tözünün başarıyla sahneye koyduğu, Turgut Atalayın dekorlarını çizdiği "Mirasçılar" da belli başlı rolleri Kemal Bekir Manav, Erdoğan Gemicioğlu, Atacan Arseven, Oral Yonci, Neşet Tandoğan, Selmin Barutçu, Sadme Arcıman ve Gülen Kıpçak oynamaktadırlar. Kadıköy bölümünde başlamış olan bu oyun seyirciyi, daha çok güldürmekte ve ilgi çekmektedir. '

Zobunun paydosu

Onbeş yıl sonra tekrarlanan "Paydos"a gelince, bu eserin Beyoğlunda, Komedi bölümünde sahneye konulmasıyla kaldırılması bir olmuştur. "Paydos"a bu vakitsiz "pay dos"u çeken de, eseri hem yeniden sahneye koymuş, hem başrolünü tekrar oynamıya başlamış olan Vasfi Rıza Zobu olmuştur. "Neden?" diye sorarsanız, Zobu birdenbire şiddetli bir gripe tutuluvermiştir. Şimdi iyileşmekte olan sanatçı, nekahat günlerini, Cihangirdeki apartmanında, sırtında ipek gecelik entarisi, başında işlemeli takkesi, ayaklarında kırmızı püsküllü terlikleriyle divanda uzanarak geçirmekte ve bu hafta sonlarında yeniden sahneye çıkarak Öğretmen Murtazayı canlandırmaya hasırlanmaktadır. Hastalık yüzünden kesilen "Paydos" temsillerinin yerini bir hafta için Moliere'in "Scapin'in Dolapları" almıştır.

Ah bu "Kadınlar"!..

Tepebaşı bölümünde sahneye konulup oynanmıya başlamış olan

1 Piyes gördüm,

Oyun: "Andorra", (Oyun, 2 bölüm, 22 tablo)
Yazan: Max Frisch.
Çeviren: Sevgi Nutku.
Tiyatro: Devlet Tiyatrosu (Büyük Tiyatro).
Sahneye koyan: Cüneyt Gökçer.
Dekor - Kostüm: Seza Altındağ.
Işık: Nuri özakyol.

Konu: İkinci Dünya Savaşında, Hitler Almanyasının bulaşıcı bir has- - talik gibi, Orta Avrupa memleketlerine yaydığı ırkçılığın, yahudi düşmanlığının sebepolduğu sosyal, hattâ "unanimiste" dram. Vakasını Pirene dağlarında, tarafsız bir küçük ülkede (Andorra - İsviçre) geçirten yazar, güzel bir, buluşla, aslında yahudi olmadığı halde yahudi damgası vurulan bir delikanlıya reva görülen ve onu ölüme kadar sürükleyen maddi, manevi baskıyı çok beşeri bir açıdan işlemektedir. En medeni toplumlarda bile çoğunluğun körükörüne kapıldığı yanlış ve zararlı davranışların, sağduyu üstüne gelince, ne sudan mazeretlerle, ne komik itiraflarla unutulmıya çalışıldığını gösteren bu oyuna Avrupa medeniyetinin bir çeşit vicdan muhasebesi de diyebiliriz.

Oynıyanlar: Karim Afşar (Andri), Çiğdem Selışık - Ayten Kaçmaz (Barblin), Ahmet Evintan (Öğretmen), Nurten Özkul (Anne), Nermin Sarova (Senora), Baykal Saran (Papas), Savaş Başar (Asker), Haydar Ozansoy (Hancı), Nihat Aybars (Doktor), İlyas Avcı (Marangoz) ves. (3 kadın, 13 erkek rolü).

Beğendiğim: Max Frisch'in, geçen yıl oynanan, talihsiz "Don Juan"ıyla seyircide uyandırdığı olumsuz izlenimleri Silen, onu Arthur Miller'in ("Cadı Kazanı") katna çıkaran Cüneyt Gökçerin ince yorumlu sahne düzeni. Cüneyt Gökçer -Seza Altındağın çok sade ve modern, az şeyle »yunun havasım .veren stylise dekorları içinde- Frisch'in eserini "tezli

Büyük Tiyatroda "Andorra"
Avrupa medeniyetinin vicdan muhasebesi

oyun" kuruluğuna düşürmemiş, ona toplumsal ve "unanimiste" bir insanlık tragedyası ifadesi kazandırmıştır.

Bellibaşlı rollerden, yahûdi olmadığı halde yahudiliği bir "martyre" halinde kabullenen Andri'de Kerim Afşarın duygulu, sıcak ve inandırıcı oyunu. Kızkardeşi olduğunu bilmeden sevdiği Barblin'e, önce Çiğdem Selışıkın, sonra Ayten Kaçmazın - birincisi daha burjuva, ikincisi daha popüler çizgilerle- kazandırdıkları tesirli yüzler. Babası Öğretmen'de Ahmet Evintanın, annesi olduğu anlaşılan Senpra'da Nermin Sarovanın, Papas'da Baykal Saranın, Asker'de Savaş Başarın başarılı oyunları. Hancı'da Haydar Ozansoyun, Yahudi Utmanı ve Bir Aptal gibi sessiz rollerde de Oğuz Karaali ile Ertuğrul İlginin dikkati çeken itinalı kompozisyonları. Nuri Özakyolun oyuna çok şey kazandıran iyi düzenlenmiş ışıkları.

Beğenemediğim: Yazarın "Karalar - Beyazlar" diye ayırdığı iki Avrupa ülkesi insanları arasında hayalettiği ve Senora'nın taşlanarak öldürülmesine sebep gösterdiği -hiç inandırıcı olamıyan- aşın düşmanlık... Barblin gibi duygulu bir kızın o kabasaba Asker'e kolayca teslim oluvermesî...

Sonuç: Bu mevsimin en özlü, en başarılı oyunları arasında "Andorra" başta gelecektir.

Naciye FEVZİ

Oyun: "Huzur Çıkmazı", (Komedi, 3 perde).

Yazan: Haldun Taner.

Sahneye koyan: Nüvit Özdoğru.

Tiyatro: istanbul Şehir Tiyatrosu (Fatih Bölümü).

Dekor: Turgut Atalay.

Konu: Genç, güzel karışma körükörüine bağlı, âşık, sinir hastası edecek kadar -her bakımdan- "düşkün", kendisini tedavi eden doktorla (Hazık) açıktan açığa sevişmesini farketmiyecek kadar saf, yüzüne karşı söyledikleri zaman bile bunu "1 Nisan" şakası sanacak kadar gafil ~ya da "pişkin"- bir koca tipinin (Memnun bey) tasviri. Sön perdede, zehirli süt bardaklarını hizmetçinin (Nafile) değiştirmesi yüzünden, koca yerine kadının (Mehpâre) ölüm tehlikesi geçirdiği, yarı psikolojik, yarı "policier" bir vaka içinde işlenmek istenmiş bir karakter komedisi denemesi...

Ovniyanlar: Alev Gürzap (Mehpâre), Hülya Gözalan (Nafile), Reşit Gürzap (Memnun), İhsan Hemşehri (Vakkaş), Toron Karacaoğlu (Hazık), Kemal Tözem (Agâh). (2 kadın, 6 erkek rolü).

Beğendiğim: Nüvit özdoğrunun, psikolojik özellikleri ön plânda belirtmeği tercih ettiğini gösteren derlitoplu, canlı; ifadeli sahne düzeni. Yazarın, başroldeki başarılı karakter çizgileri. Ankara temsillerinden sonra„ bazı durumların pek hazırlıksız, pek ani geliştiğini, bu bakımdan inandırıcı olmaktan uzak kaldığını farkederek metninde yaptığı faydalı düzeltmeler. Turgut Atalayın oyunun -ve "simultane" bir dekorun- ortasında, seyirciyi yadırgatmadan halletmeği başardığı "garsonyer" tablosu. Başrolde pek mi alık, çok mu kurnaz, yoksa son derece "geniş mezhepli" bir koca mı olduğunu belli etmiyen usta bir oyunla Memnun Bey'de Reşit Gürzapın gerçekleştirdiği güzel kompozisyon...

Beğenemediğim: Yazarın, vakasını bellibaşlı bir tip, bir kahraman etrafında yürütmek, bütün ilgiyi onun kendine has garip davranışları, tepkileri -daha doğrusu tepkisizlikleri- üzerine çekmek isterken, öbür önemli kişileri, hele Mehpâre ile âşıkı sinirli sinir doktoru Hâzık'ı, itina ile "işlememiş", silik, şahsiyetsiz birer gölge halinde bırakmış olması.. Anadolu şivesiyle konuşan bir kapıcı dayısından (Agâh) modern bir şantajcı tipi çıkarmak istemesi. Mehpâre ve Doktor Hazık rollerine -yazarın silik bıraktığı karakter çizgileri pek elverişli değilse de- Alev Gürzapla Toron Karacaoğlu gibi tecrübeli sanatçıların kendi sanat kişiliklerinden bir şey katamadıklarını -katmıya da pek hevesli olmadıklarım- belli eden, gerçeklik duygusu veremiyen oyunları. Hanımını bile bile zehirlemekte teredddüt etmiyen, sonra da bunu pek tabiî bir şeymiş gibi anlatan hizmetçi Nâfile'de Hülya Gözalanım, evin emektar hizmetçisinden çok. genç ve hoppa komşusunu çekemiyen bir mahalleli gibi "duygusuz", "iğreti" oyunu...

Sonuç: "Dışardakiler", "Fazilet Eczahanesi", hattâ "Lütfen Dokunmayın..." dan sonra Haldun Taner imzasına -Ankaradan sonra da İstanbul seyircisine- büyük bir şey kazandırmıyan bir oyun.

Lûtfi AY

"Kadınlar", Şehir Tiyatrosundaki bütün kadın sanatçıları, Bedia Muvahhitten yeni figüranlara kadar, seferber etmiştir. Bir tek erkek rolü olmayan, ama hep erkekler etrafında dönen, bu hiciv komedisinde tam 46 kadın rolü var... Dile kolay! Kırkaltı kadınlı oyun çıkarmak, hepsine meram anlatmak, başarılı sonuçlar almak her babayiğidin harcı değildir.

Bu babayiğit -bunca tavuğun tek horozu-, eseri sahneye koymuş olan Tunç Yalmandır. Yalman, bu oldukça nazik ve güç işi de alnının akıyla başarmış görünüyor. Çünkü seyirci, amerikan sosyetesinin -bizimkin-' den pek farkı olmıyan- içyüzünü ortaya koyan, çürük taraflarına da par mak basan, komediyi zevkle seyrediyor.

Bedia Akkoyunlunun akıcı bir dille çevirdiği, dekorlarını da Leylâ Sürenin çizdiği "Kadınlar"da bellibaşlı rolleri -hattâ çoğu, birkaç rolü birden- Bedia Muvahhit, Gönül Ülkü, Nur Sabuncu, Jeyan Mahfi Ayral, Şükriye Atay, Şirin Devrim, Melahat İçli, Şaziye Moral Gülgün, Nezihe Becerikli, Hümaşah Göker v.s. oynuyorlar. Dekor, kostüm zenginliği bakımından da hayli emek verildiği anlaşılan "Kadınlar"ın mevsim sonuna kadar afişte kalacağı tahmin edilebilir. Çünkü oyunun canlı bir "dedikodu sayfası"ndan pek farkı yoktur. Üstelik, kibar bir aile kadınınm oynak ve güzel bir manikürcü yosmaya kaptırdığı kocasını yeniden nasıl eldi ettiğini göstermektedir. Hem de, kocayı sahneye hiç çıkarmadan...

Küçük Sahnede "Tatlı Kaçıklar"

Küçük Sahneye yerleşen ve emin a- ' dunlarla başarı yolunda yürüyen Gülriz Sürûri - Engin Cezzar topluluğu yeni oyun olarak Michel Andre" nin "Tatlı Kaçıklar" ("De Doux Dingues") komedisini oynamağa başlamışlardır.

Engin Cezzarın sahneye koyduğu, dekorlarını Duygu Sağıroğlunun çizdiği bu tatlı fransız komedisi Gülriz Sürûri, Engin Cezzar, Pekcan Koşar -ve topluluğa yeni katılan- Seden Kızıltunç gibi değerli sanatçılardan kurulu kuvvetli bir kadro ile oynanmaktadır.

Arenada "Şvayk"..

İstanbulun avant - garde tiyatrosu olma yolunda devamlı ve ciddi çabalar gösteren Arena Tiyatrosu çek yazarı J. Hasekin "Aslan 'Asker Şvayk" adlı ünlü hiciv komedisini de sahnesine çıkarmıştır. Film ve p-o jeksiyonun da geniş ölçüde yer aldığı bu oyunda başrolü, Kentoyuhcuları topluluğundan ayrılarak Arenaya geçmiş olan Genco Erkal oynamakta ve büyük başarı kazanmaktadır.

R A D Y O

İdare

Reçeteler arasında

Hafta içinde yağmurlu oirgün, ellerinde bavullarıyla iki kişi, İstanbul Radyosunun önünde bir taksiden inerek, Radyoevine girdiler. Bunlardan biri, son günlerde haklı-haksız çeşitli Radyo tenkitlerine hedef teşkil eden Basın-Yayın ve Turizm Bakanlığı Başmüşaviri Altemur Kılıç; öbürüyse, Ankara Radyosunun eski Müdürü Mahmut Öngörendi.

Altemur Kılıç, Bakanlıktaki görevine Ağustos 1962'de başladı ve zaman kaybetmeden Türkiye Radyolarının çeşitli işlerine el attı. Radyoların, yapılması gereken çeşitli işleri, çözüm bekleyen çeşitli meseleleri vardı. Bunun için, herşeyden önce, sağlam bir plân yapılmalıydı. Ayrıca, gereği gibi yetiştirilmiş elemana, anlayışa, sisteme, bilgi ve prensibe de son derece ihtiyaç bulunduğu muhakkaktı. Bütün bunları düşünmek, bir araya getirmek, elemanları gereken yerlerde kullanmaya başlamak ve ancak bundan sonra ıslahat hareketine girişmek herhalde çok faydalı olacaktı. Fakat kabul etmek gerekir ki, Basın-Yayın kadar karışık ve sistemsiz bir Bakanlık daha yoktur. Radyolar ise, yıllardan beri ihmal edildikleri için bir türlü kendilerini toplıyamarnıaktadırlar.

Durum böyle olunca, Basın - Yayında, hele Basın - Yayına bağlı radyolarda yeni bir düzen kurmaya girişmek veya yenilik yapmak kolay iş değildi. Sonra, insan rahatça har* canabilirdi de.. Bu sebeple, radyolarda yenilik, değişiklik yapmak isteyen Altemur Kılıçın ise girişmeden önce tek başına bütün tedbirleri alması da kâfi gelmeyecekti. Kendisiyle beraber çalışanların da plân yapmaya, meselelere el atmadan önce boşlukları doldurmaya önem vermeleri ve buna inanmaları gerekiyordu.

Başmüşavir Altemur Kılıç, hu Tartlar içinde çalışan radyolardan biri olan İstanbul Radyosuna geldiğinde, acaba, çevresinde çalışanlarla beraber bütün bunları düşünmüş, gereken tedbirleri almış mıdır? Bu soruyu, lortadaki işlere bakıp müspet şekilde cevaplandırmak güçtür. Gerçi Ankara Radyosu yenilik yapmak, orijinal programlar yayınlamak, olayları ve haberleri en kısa zamanda dinleyicilere ulaştırmak için çalışmaktadır. Müzik bakımından da önderliğin yine Başkent Radyosunda olduğu söylenebilir. Ama muhakkak ki, İstanbul Radyosunda ve diğer il radyolarında da dinleyici için faydalı değerler vardır.

Gün geçtikçe sayısı artan ve memleketin değerlerini mahalli olarak toplayan radyolardan bir merkez olarak da istifade edilmesi düşünüldü. Bu amaçla ihdas edilen Merkez Program Müdürlüğünün başına, Amerikadaki televizyon gezisinden yeni dönmüş olan, Başkent Radyosunun Müdürü Mahmut Öngören getirildi. Ancak Öngören, bu servisin işlerini yürütmek için yeteri kadar eleman bulunamayacağım, radyolardaki ise yarayan kimseleri buraya almanın o radyoların işlerini güçleştireceğini ve böyle bir servisin çalışabilmesi için gereken ortamın henüz radyo İdarelerinde bulunmadığını ileri sürerek, tekrar eski görevine dönmek istedi. Fakat Amerikaya giderken, "Döndükten sonra Radyo Müdürü olmasam da olur" demiş olmasına dayanılarak» adından başka hiç bir şeyi bulunmayan bu servisi kurma işi, Öngörene Verildi.

Dert bir değil ki...

12u şartlar latında dahi radyolarda gerçekten birşeyler yapılmasını isteyen Altemur Kılıç ile. yeni görevine bir türlü ısınamayan Mahmut Öngören, İstanbul Radyosuna geldiler. Bu ziyaretin asıl sebebi, Radyoya yeni tâyin edilen Program Müdürü Naci Serezin çalışmaya başlamasından sonra ortaya çıkan bazı anlaşmazlıkları halletmekti. Yeni Merkez Program Müdürü ise henüz çalışmaya başlamayan servisinin imkânlarını İstanbul Radyosunda da gözden geçirmek niyetindeydi.

İstanbul Radyosu

İğneli fıçı

İstanbul Radyosu ilgilileriyle bu konuda konuşmalar yapıldı. Aşağı yukarı bir gün süren bir toplantı düzenlendi ve sonunda ortaya bir takım meseleler çıktı. Bu meselelerin bazıları, radyolarda bugüne kadar görülen ana meselelerden ibaretti. Bütün radyolarda olduğu gibi, İstanbul Radyosunda da, çalışanların

yetki ve sorumluluklarını geösteren bir yönetmelik yoktu. Bu sebepten Naci Seresin İstanbul Radyosuna tayininden sonra bir takım görevlilerin yetkileri ve görevleri birbirine karışmıştı. Ama, bunun içinden çıkmak için Ankaradan yardım istenmesine veya Ankaradan bir heyetin meseleyi halletmek için İstanbul Radyocuna gelmesine hiç de lüzum yoktu. Yıllardanberi bu islerde çalışanların, radyoların dertlerini yakından bilenlerin, İstanbul Radyosunun yeni Program Müdürünün haklı olarak yapmak istediği değişikliklerden sonra meydana çıkan aksaklıkları kendi aralarında halletmeleri kadar tabii bir şey olamazdı. Gelgelelim, Ankaraya intikal ettirilen durum, radyolardan sorumlu Müşavirin müdahalesini gerektirdi.

İstanbul Radyosunun yeni Program Müdürü Naci Serez, işe başlar başlamaz yenilik yapmak istemekte yerden göğe haklıydı. Fakat onun da, işe başlamadan önce İstanbul Radyosunun program imkânlarını araştırması ve mikrofona yeni program çıkarmak istiyorsa, gerekli olanını seçmesi, radyonun diğer ilgili servisleriyle de bunları konuşması gerekirdi. Aslında Naci Serezin, Radyonun diğer servislerine danışıp danışmaması bugünkü şartlar içinde pek de önemli sayılmazdı. Çünkü, sadece ser visler arasında değil, aynı serviste çalışanlar arasında bile işbirliği aramak boşunaydı.

Giren girene, çıkan çıkana!

Buna rağmen, yeni Program Müdürü bir şeyler yapmak istedi ve işe, spor ve özel programlardan başlamayı düşündü. İlk olarak, İstanbul Radyosundaki 1 saatlik özel program, yarım saat daha uzatıldı. Sonra bazı gazetelerin spor yazarlarından kurulu bir heyete, maç anlatma işi verildi. Önemli maçlarda spiker denendi, bazı elemanlar Radyonun "canlı" mikrofonunda harcandı ve spor konusu birdenbire Radyonun diğer programlarından daha ön plana çıktı..

Gerçi Naci Serez çok kısa bir süre önce işe başladığı için henüz diğer programlara el atmaya zaman bulamamıştı. Fakat spor dinleyicisi ne kadar çok olursa olsun ve spor konuşmaları ne kadar cazip bir şekilde yapılırsa yapılsın, İstanbul Radyosu dinleyicilerini yarım saatlik bir spor röportajı, ardından da 1 saat 45 dakika sürem naklen maç yayını ile meşgul etmek pek âdil sayılmayacak bir programcılık anlayışıdır. Hele, maç spikeri yetiştirmek için açılan kurslardan birinde mikrofon tekniği öğretilmesi' için İstanbuldaki yabancı haber merkezlerinden birinden yardım ummak ise, belki işin en acıklı veya -"güleriz ağlanacak halimize" kabilinden- en komik taraflarından biridir. Özel programın uzatılmasınâ gelince bu, servisler arasında bazı karışıklıklara sebep oldu. Çok daha değerli programlar üzerinde durmak varken, mevcut şartlar altında zaten iyi bir şekilde yapılmasına imkân olmayan bu program günün konusu haline getirildi.

Bütün bu dertler ve koordinasyonsuz yapılan işlerin sonuçları, kimin haklı, kimin haksız olduğunu bir türlü ortaya çıkaramadı.

İstanbul Radyosundaki toplantı sona erdiği zaman, elde sadece iyiniyet dileğinden başka bir şey kalmadığı görüldü. Bizde fazlasıyla bulunan iyiniyetin ise hiçbir işe yaramadığını söylemeğe lüzum yoktur.

Basın - Yayın ilgililerinin işi gevşek tutmaları veya esas meselelere dokunmadan işlerin düzene girer ceğine inanmaları, radyoların geleceği için pek hayırlı olamıyacaktır. Bu sebepten, İstanbul yolculuğu en çok, yeni Merkez Program Müdürünün işine yaradı. Müdür, gerçeklerin ele alınmamasından ötürü yeni görevinden istifa etti!..

JALE CANDAN

OKUYUCULARIYLA KONUŞUYOR

4 51 sayılı AKİS'i, evde gizli bir yere sakladım. Endişeli bir anneye verdiğiniz cevabı çocuklarımın okuma--ını arızulamıyorum. Bu cevabın sonunda "Kötü karne de, çok iyi karne de evde büyük mesele yapılmamalıdır" diyorsunuz. Halbuki benim İki çocuğum da iki kırıkla geldiler. Bu, evde büyük mesele oldu. Sinemacı, tiyatroyu kendilerine yasak ettim, oynamak için dahi sokağa bırakmıyorum. Çocuğun disiplinsizlik içinde yetiştirilebileceğine inanmıyorum. Kırık not almamak (iğrencinin başta gelen ödevi değil midir? Sorumluluğa sonra nasıl alışacaklar? Ben müsamaha edersem çocuklarım pişman olmazlar mı? Şimdi Üniversiteye giden ve çok mükemmel okuyan büyük kızım, Ortaokuldan sonra sanatkâr olmak ve bu sahada çalışmak istemişti. Liseyi gereksiz buluyordu. Sanata gerçi çok istidatlıdır ama, bunun bir garantisi olmadığım, iyi bir sanatkâr olup olamayacağını kendisinin bilemiyeceğini söylemiş, onu liseye devama âdeta zorlamıştım. Şimdi, en iyi derece ile Üniversiteye girince, bana teşekkür etti. Sanatla gene meşgul oluyor. Tabii, mânı olmuyorum. Bu sahada da kendisini yetiştirebiliyor. Acaba kötü mü yapmışım ?

Disiplinci bir anne

Disipline karşı değilim, sevgili okuyucum. Pedagoglara göre, zaten modern eğitim de disiplinli bir hürriyet tenteli üzerine kurulmuştur. Kırık karneyi getiren çocuğa "aferin" demek İmkânsız. Ne var ki gayemiz, onu okumayı sevmeye itmektir. Bence çabamız da, daha çok bu yolda olmalıdır. İlk yapacağımız, öğretmenlerle irtibat kurup, bu kırıkların nedenlerini araştırmaktır. Ödevini ihmal eden bir çocuğa, elbette ki bazı cezalar verilir. Tabii, ifrata kaçmamak şartıyla.. Çocuklar da bunu İsterler. Çünkü, kendileri de aldıktan kötü karneden dolayı, aslında müteessirdirler. Eğer bunun sebebi kendilerini oyundan alamamaksa, bu tahditlerle kendilerini frenleme imkânım bulur, memnuniyet duyarlar. Ama sebep başka ise, o zaman çocuklar bu aşırı yasaklarla büsbütün menfi olurlar. Siz oyunu yasak edersiniz, onlar bu sefler okul saatinde okul bahçesinde oyun oynar, hattâ okuldan çıkıp, doğruca sinemaya giderler. Odaya kapatırsanız, kitaplarını açar, fakat ders yerine başka şeylerle meşgul olurlar...

Suç ve ceza arasında nispet olmalıdır. Ayrıca ceza, fayda sağlıyacak şekilde, sebeplere göre verilmelidir. Mes,elâ, kırıö not alan bazı çocuk lara, oyun saatini tahdit faydalı olabilir. Bazılarına ise, sevgi ve anlayış göstemek çok daha iyi etki yapar. Meslek seçerken çocuğunuza yol göstermiş olmanız da çok isabetlidir. Fakat meselâ, aşırı gidip te, sanatla meşgul olmasını yasaklamış olsaydınız, sonuç tam tersi olabilirdi.

Bu haftaki AKİS'i de saklamanız gerekecek galiba, sevgili okuyucum.

Çocuklarımız, ders yılının birinci dönemini başarısızlıkla bitirdiler. Öğretmenler bütün kabahati ailelere yüklüyor, ailelerin bilgisizliğinden şikâyet ediyorlar. Haklı oldukları noktalar vardır elbet. Yalnız, öğretmenler, anne ve babaların nihayet amatör eğitici olduklarını unutuyorlar. Aileleri okullara çekmek, çocuklarla daha fazla ilgilenmeye teşvik etmek gerekmez mi? Bunu sağlıyacak müesseseler Okul-Aile Birlikleri ve Rehberlik değil midir? Bunlar iyi işlerse, aileler çocuklariyle daha yakından meşgul olma, onların durumunu tetkik ve meselelere nüfuz etme imkânını bulurlar.

Eski bir öğretmen, fakat en başta bir veli olarak, Killi Eğitim Bakanlığının, VII. Millî Eğitim Şûrasının ışığı altında meseleleri konuşmak Üzere şu günlerde yaptığı toplantıları yakından izledim. Çok olumlu konuş malar ve konferanslardan sonra, toplantının dördüncü günü komisyonlar kuruldu ve komisyon çalışmalarına geçildi. Fakat bu arada, öğrendiğimize göre, Okul - Aile Birlikleri ve Rehberlik üzerinde 17 bin öğretmenle yapılan anket, öğretmenlerimizin, büyük bir ' ekseriyetle, bu müesseseye nekadar az önem verdiklerini meydana çıkarmıştır. Anlaşılıyor ki Okul - Aile Birlikleri de, Rehberlik de bizde ölü doğmuştur. Yalnız şeklen vardır. Bu durumda ailelerden faydalı bir ilgi beklenebilir mi?

Ferhan Eriş — Ankara

Bence de Okul - Aile Birliklerini, ne yapıp yapıp, işletmek gerekmektedir. Maksat, yönetim kurulları kurup, seçilmek isteğini tatmin veya kendi çocuğuna fors temin etmek değildir. Maksat, ailelerle her bakımdan işbirliği yapmak, çocuklarla meşgul olanların sayısını gönüllülerle arttırmaktır. Genel Kurulu yılda bir kere toplamak ne işe yarar?- Yönetim kurulları, velileri toplıyabildikleri, okulla ilgilendirmeyi bar şardıkları nispette faydalıdırlar.İlkokullarda Sadece sınıf öğretmenlerinin çabasıyla başarılan bu işe, ne yazık ki, özellikle ortaokullarda rastlanmamaktadır. Kadın için gönüllü olarak en mükemmel çalışma yeri, Okul - Aile Birlikleridir. Veliler, okulları bunu başarmaya itmelidirler.

— Eve girince bir daha çıkamazsın demiştin de..

Sosyal Hayat

Balkondan Ezan

Ramazan ayında Ankarada, oldukça ilginç olaylara şahit olduk. Bazı evler adeta mescit haline getirildi, perdeler ardına kadar açılarak, toplu halde teravih namazları kılındı. Hattâ ilk günler bazı kimseler, balkonlarında oparlörle ezan okutmaya kalktılar. Dini bir gösteriş vasıtası olarak ele alan bu "habersiz" kişilere, vatandaşlar derhal icabeden tepkiyi gösterdiler. Emniyet memurlarının ikazı üzerine bu hareketler önlendi. Herkes namazını serbestçe, fakat gösteride bulunmadan, kılmaya davet edildi. Ne yazık ki bu konuda vatandaşları aydınlatmakla mükellef olan Diyanet işleri, vatandaşların telefonlarına lakayt kaldı. Telefonda yuvarlak sözler eden bazı kimseler isimlerini bildirmedikleri gibi, vatandaşı yetkililerle temasa geçirmeyi de reddettiler.

Bırakın herşeyi, din bakımından bu gibi gösterişler yasaktır. Ezan okumanın elbette kaidesi vardır. Bir mahallede herkes balkonundan oparlörle ezan okursa, ne olur? Bence en başta, dinle alay edilmiş olunur.

Buna mukabil, Ramazan ayı içinde, din anlayışı bakımından, oldukça amut verici başka bir olaya şahit olduk. ilahiyat Fakültesi mezunu çok genç bir kız, Cebeci Camiinde, haftada üç gün vaazda bulundu. Çok temiz ve güzel türkçe konuşan bu gıençkız, dini, din çerçevesi içinde, fakat çok olumlu bir şekilde ele alarak, anlattı. Sözlerini büyük filozoflardan cümleler ve canlı misallerle süsleyerek konuştu ve soruları cevaplandırdı. İslâmlyıetin gerici değil, ilerici olduğunu ispata çalışarak, "yobaz"ın, "gösterişçi"nin, "gerici"nin karşısına dikildi. Ramazan boyunca Cebeci Camii, ter çevreden bu vaızları dinlemek için koşup gelenlerle doldu, taştı.

Dini, "akıl yolu"ndan saparak karşımıza çıkarmak isteyenler, acaba birgün, ileri toplumlarda olduğu gibi, akıl yolundan gidenler» mağlûp olataklar mı? Yoksa, ileri hamlelerimizi önleyen, bizi tökezleten bu hal de* vam ededuracak mı? Diyanet İşlerinin bir an öce, bütün kadrosu ile bu İkincilere katılmasını umut ediyoruz. '

Jale CANDAN

Haberler

Türk Anneler Derneği, 1963 yılı için bir mesaj yayınladı ve annelere 11 maddelik tavsiyelerde bulundu. Anneler Birliğinin, türk annelerinden istediği hususlar şunlardır: Çocukların beden sağlığı kadar ruh sağlığına da önem vermek. Çocuklara evde, toplumda daima iyi misal olmak ve sadece anne ve baba ola* rak değil, her zaman, her yerde, "büyük" olarak onlarla ilgilenmek, onların meselelerini toplumda ve sosyal derneklerde çalışarak tahakkuk ettirmek. Sosyal, kültürel, cinsî eğitim bilgisi vererek, çocukları "iyi vatandaş", "sorumlu" vatandaş olarak yetiştirmek. Okullarla işbirliği yapmak.

Dernek, bu maddelerin tahakku kuna yardım edecek çareleri de gös terdi.

Türk - Amerikan Kadınları Kültür Derneği, evlerdeki kol faaliyetlerine devam etti. Yemek Kolu toplantısında Doç. Dr. Osman Koçtürk, üyelere, "Türkiyede Beslenme" konulu çok ilginç bir konuşma yaptı. Müzik Kolunun 13 Şubatta Şadiye Aranın evinde yaptığı toplantıda Ankara Devlet Konservatuarı mezunlarından Özgül Tanrıyeli ile Bariton Rıfkı Argun, operalardan aryalar okudular. Rafta içinde ayrıca, Arkeoloji Kolu da toplandı.

Türk - Amerikan Kadınları Kültür Derneğinin bu defaki aylık yemeği, Bulvar Palasın Şark Salonunda, "İftar sofrası" şeklinde tertiplenmişti. Milli oyunlar ve Karagöz oynatıldı. Yüzlerce türk ve amerikalı üye bu yemeğe katıldılar.

• j

Hacettepe Çocuk Hastahanesi Gönüllüler Grupu bu ay, özellikle Ankara uçak kazasında yaralanan hastalarla meşgul oldu. Steril depoda çalıştı. Ayrıca, bayramda hasta çocuklara oyuncak ve kitap dağıtmak üzere, büyük bir faaliyet gösterilmekte, Gönüllüler, oyuncak ve kitap toplamaktadırlar. Çek Büyük Elçisi Mr. Tisliarın gönderdiği fevkalâde çocuk filmleri, hasta çocuklar tarafından büyük bir sevinçle karşılandı. Çocuklar, bu filmleri seyrederek çok iyi vakit geçirdiler.

KÖŞEDEN

Bir Tasarı ve Gerekçesi

Vildan Aşir SAVAŞIR

Spor kulüplerimizin lokal ve tesis sahibi olmadıkları kimsenin meçhulü değildir. Bunların kimisi bir kahve köşesine sığınmış; kimisi, stadyumların alt boşluklarında oda haline getirilmiş izbelerde barındırılmış; kimisi de rastgele bir binada kiralanmış tek bir gözde mesken tutmuştur. Bu yerlerin, kulüp kavramının sosyal değeriyle, sporun eğitimci özelliğiyle hiç bir münasebeti yoktur. Kimin hediyesi olduğu bilinmiyen yazı masası, kupaları ve hatıra resimleri saklayan köhne bir vitrin, içinde rengi solmuş formalarla ayakkapları, bir - iki topu muhafaza ettikleri perişan bir dolapla bir kaç iskemle, lokalin bütün döşemini teşkil eder. Bu lokaller, bu halleriyle ne gençlerin toplanıp spor konuştukları bir çatı altıdır, ne de idman edebilecekleri bir yer. Olsa olsa, üstünde kulüp levhası asılı bulunan, tertemiz gençlik hatıralarıyla kirli fanila ve çorapların muhafaza edildiği birer gözdür. Beş - on meşhurunu bırakın, kulüp denince, memleket ölçüsünde bilinmesi lâzım gelen acı gerçek budur.

Bir memleket, vatandaşın aldığı nefese kadar hükmeden bir tutum içinde idare edilmiyorsa, sporu devletin yaptırması ve gelişimini zorlayıcı tedbirlerle sağlaması mümkün değildir. Demokratik rejimlerde spor kendi ilmi tarifi içinde, serbestçe yapılır, sevk ve idaresinden sorumlu olanların bilgi ve liyakatleri ölçüsünde -devletin teşvik edici, kolaylaştırıcı yardımıyla- yayılır ve gelişir. Bu sporun yuvası da, en alt kademeden başlayarak, mahalle, her derecede okul, kışla, işyeri ve bunlar kadar ehemmiyetli olarak da kulüptür.

Senatör sayın S. Baturun, kulüplerin lokal ve tesis sahibi olmalarını sağlayıcı tedbirleri derpiş eden kanun tasarısı bu sebeple çok ehemmiyetlidir. Devletin spor kulübüne emanet ettiği gençlik de, onun yetişmesi için harcayacağı para da kıymetlidir. Tasarının gerekçesini ve hükümleri tesis eden maddeleri, bu sebeple, ayrı ayrı üzerinde durulmaya değer buluyoruz.

Gerekçe, kulübün, gençliğin spor yoluyla eğitilmesindeki büyük yerini belirterek devletin yardımını istemektedir. Bu, çok yerinde bir taleptir. Ancak, hemen söylemek lâzımdır ki, kulüplerimizin pek büyük ekseriyetinin maddi yoksulluklarında bizim, millet olarak, bir eksiğimiz vardır. Bu eksiği telâfi etmedikçe, kulübü, borçlandırmak suretiyle, lokal ve tesislerle bezendirmek, özlenen neticeye ulaşmamıza yetmiyecektir.

İnsanlar bir kulüp içerisinde bir maksatla ve kendi arzuları ile toplanırlar. Maddi ve mânevi emekler, maksadın ve gayenin tahakkuku için yıllar boyunca damla damla birikir ve böylece eser meydana gelir. Bu eser eğitici, sosyal bir eserdir. Taraftarları kulübü teşkil eden gerçek kıymet saymak, bizi yanlış teşhislere sevk etmektedir. Taraftarların sayısını kulüplerimizin kasasına aidatını ödeyen veya kulübün, ayda bir defa olsun, lokalinin kapısını açan üyenin sayısına kıyaslamaya imkân yoktur. Takınım giyeceği forma için idarecilerin dilenmeleri, en basit malzame için çırpınmaları bundandır.

Spor dünyamızda kıymet olan bu kulüpler, inanmış ve âşık idarecilerin gayretiyle renklerini sahalarda dal galandırırlar ve ağır şartlar içersinde başardıkları hamle ile memleket sporuna hizmet ederler. Bugün memleketimizde elle tutulur ne varsa, adına kulüp dediğimiz ve yetiştirici olmaktan ziyade derleyici olan bu bünyelerin ve onların başında dayanılmaz güçlüklere göğüs geren feragatli sporcuların eseridir.

Tasarı der ki, "Spor - Totodan her yıl 5 milyon lira ayrılsın, bununla bir kredi fonu tesis edilsin. Tasarıya nazaran nizamname ve talimatnamelerin koşacağı şartlar içerisinde -tasarıda bu şartların prensipleri eksiktir- kredi, şu anlattığımız kulüplere tevzi edilsin ve bunlar da bu paralarla kendilerine birer lokal veya tesis yapıp, 10 sene içinde aldıkları borcu ödeyip gelişsinler."

Daha ilk bakışta göze çarpacaklar ki -palazlanıp şöhret olmuşlar hariç-, güvenilir, devamlı hiç bir gelire sahip olmayan, müsabaka hasılatı bulunmayan kulüplerin büyük Ur borcu ödemeleri mümkün değildir. Tasarıya göre, plân veya projesi dahil, tesisi kendileri yapacaklardır. Spor teşkilâtı olarak sis, diyeceksiniz ki, "Bu, sadece spora hizmet etsin ve şöyle olsun". Kulüp de diyecektir ki, "Aman, şu borcu karşılamak için lokali bir gelir kaynağı halinde de kullanabilecek cinsten ya payım'"

Adı kredi de olsa, verilen para devletindir ve bu para, düğün salonu veya pastahane gib, kulübe varidat getirecek yerlere tahsis edilemez. Kulübü lokal sahibi etmenin başka yolu da bulunabilir. Meselâ tahsis edilecek lokal veya tesis, şartlara, kulübün veya lokalin bulunduğu şehre, semte, Udimin hususiyetlerine tâbidir. Ayrıca, mahallin icap ve İsteklerine göre tesbit edilmiş standart plânlara uygun şekilde devletçe yapılır ve sembolik bir kira ile kulübe emanet edilir. Bunun örneği vardır. Bakımı devletçe temin edilir, hattâ içerisine eğitici, öğretici gönderilebilir. Ama, kurulduğu günden bu yana temin edebildiği gelirin tamamı, spor lokali diye inşa edilecek binanın tutarının binde birini karşılamıyan bir kulübün borçlandırılmasının bizi bir neticeye götüreceğine inanmak güçtür. Kaldı ki, borcu ödeyemiyeceği belli olan kulübe de tasarı para vermemektedir. Demek "oluyor ki, asıl bakıma ve yardıma muhtaç ünite olan küçük kulüp, tasarının nimetlerinden peşinen mahrum kalacaktır.

Pan Am ile uçtuğunuz zaman dünyanın en tecrübeli Jet ellerindesiniz!

Pan American Jet Clipper'in kumanda aletlerini idare eden ellerin bir hususiyeti vardır — bu hususiyet tecrübedir.

Şunu bir an için düşününüz: Pan American jet pilotları, bütün diğer havayolu şirketlerinin toplamından daha fazla — bir milyon civarında — yolcuyu denizaşırı uçurmuşlardır. Her Pan American jet seferinde bu uçuş tecrübesinin üstünlüğünü bizzat müşahade edebilirsiniz.

Pan American — diğer havayolu şirketlerine nispeten — daha fazla jet servisi yapmaktadır. Dünyanın en tecrübeli havayollarını tercih etmeniz için bu da ayrı bir sebeptir.

6 kıtadaki 80 memlekete yapılan jet servisleri hakkında tamamlayıcı bilgi almak ve rezervasyon için lütfen Seyahat Acentenize veya Pan American Bürolarına müracaat ediniz:

İSTANBULDA: Hilton Oteli methali. Tel : 47 45 30 - 48 10 60
ANKARADA : Atatürk Bulvarı 53, Tel.. 12 83 64-12 91 48-12 93 69
İZMİRDE : İzmir Palas Oteli Tel.: 32 1 00

Trade Mark. Reg. U. S. Pat Off.

DÜNYANIN EN TECRÜBELİ ***HAVAYOLLARI***

1962'de denizaşırı demiryolları için 401 tane fazla General Motors lokomotifi (şimdi bunların kudreti 3,5 milyon beygiri geçmiştir)

1962 de Denizaşırı müşterilerimize gönderdiğimiz vapurlar dolusu General Motors Diesel Elektrik lokomotiflerinden 314 tanesi Birleşik Devletlerdeki ve Kanadadaki tesislerimizde inşa edilmiştir. Ayrıca denizaşırı yerlerdeki Ortak Lokomotif imalâtçılarımıza ısk 87 Diesel lokomotif için başlıca parçalar teslim edilmiştir.

Bu 401 parçanın çoğu, dünyanın dört bir tarafındaki memnun müşterilerimizin tekrar edilmiş siparişleridir. Dünya demiryollarında, Kanada ve Birleşik Devletler hariç, halen faaliyet halinde 3.500.000 beygir takatinde GM Diesel lokomotif vardır ki bu, bütün diğer Diesel lokomotif imalâtçılarınkinden fazladır.